

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 27 қаңтардағы № 48 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылы 5 наурызда № 10388 тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2018 жылғы 28 тамыздағы № ҚР ДСМ-8 бұйрығымен

Ескерту. Бұйрықтың күші жойылды – ҚР Денсаулық сақтау министрінің 28.08.2018 № ҚР ДСМ-8 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік жиырма бір күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

"Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 18 қыркүйектегі Кодексінің 144-бабының 6-тармағына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған "Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитеті (Ә.Б. Мәтішев) заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықты мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде оны мерзімді баспа басылымдарында және "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде ресми жариялауға жіберуді;

3) осы бұйрықты Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің ресми интернет-ресурсында орналастырылуын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика вице-министрі Т.М. Жақсылықовқа жүктелсін.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Министр

Е. Досаев

КЕЛІСІЛГЕН

Қазақстан Республикасының

Денсаулық сақтау
және әлеуметтік даму министрі
_____ Т. Дүйсенова
2015 жылғы 28 қаңтар

Қазақстан Республикасы
Ұлттық экономика
министрінің
2015 жылғы 27 қаңтардағы

№ 48 бұйрығымен бекітілген

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары

1. Жалпы ережелер

1. Осы "Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидалары (бұдан әрі – Санитариялық қағидалар) дезинфекция, дезинсекция және дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын талаптарды белгілейді.

2. Осы Санитариялық қағидаларда мынадай терминдер мен анықтамалар пайдаланылды:

1) ағымдағы дезинфекция – науқас ауру ошағында болған кезде әрбір нозологиялық нысан үшін белгіленген жиілікпен жүргізілетін дезинфекция;

2) гнус – ашық табиғатта және елді мекендерде адамды шағатын және оның қанын соратын қансорғыш жәндіктердің – масалардың, соналардың, майда шыбындардың, есекқұрттардың, бәкене шыбындардың бірқатар түрлері;

3) далалық дезинсекция – адамдар болатын жерлерге қорғаныш аймақтарын құру және қансорғыш жәндіктер мен кенелердің санын азайту мақсатында елді мекен шегінде оларды жою;

4) далалық дератизация – адамдар үшін қауіпті аурулар эпизоотиясын болдырмау және кеміргіштердің санын азайту мақсатында оларды жою;

5) дезинфекция – инфекциялық және паразиттік аурулардың қоздырғыштарын жою жөніндегі шаралар кешені;

6) дезинфекциялық жабдық – дезинфекциялау, стерильдеу алдында тазарту, стерильдеу, дезинсекциялау және дератизациялау жүргізуге арналған аппараттар мен қондырғылар;

7) дезинфекциялық құралдар (бұдан әрі – дезқұралдар) – дезинфекциялау, стерильдеу алдында тазарту, стерильдеу, дезинсекциялау, дератизациялау жүргізуге арналған химиялық, биологиялық құралдар, сондай-ақ репелленттер;

8) дезинсекция – жәндіктер мен басқа да буынаяқтыларды жою бойынша іс-шаралар кешені;

9) дератизация – кеміргіштерді жою жөніндегі іс-шаралар кешені;

10) жоғарғы деңгейдегі дезинфекция – барлық патогенді және шартты патогенді микроағзалар жойылатын, ал споралар саны азаятын дезинфекция;

11) инсектицидтер (акарицидтер, инсектоакарицидтер) – жәндіктер мен кенелерді жою үшін пайдаланылатын құралдар (препараттар);

12) имаго – ересек жыныстық жетілген жәндіктер;

13) камералық дезинфекция – дезинфекциялық камераларда дезинфекциялау және дезинсекциялау;

14) кенттік дезинсекция – елді мекен шегінде зиянды жәндіктерді, кенелерді және басқа да буынаяқтыларды жою;

15) кенттік дератизация – тұрғын үй-жайларда (ғимараттарда), қора-қопсы құрылыстарында, мал шаруашылығы, өндірістік үй-жайларда, қойма және басқа да үй-жайларда, сондай-ақ елді мекеннің шегінде ашық аумақта кеміргіштерді жою;

16) қолдану режимі – препаративті нысанда пайдаланылатын қолданыстағы заттардың шоғырлануын қоса алғанда, дезинфекциялау құралын қолдануды сипаттайтын нормалардың жиынтығы, препараттың шығыны, өңдеу уақыты, өңдеу жиілігі мен ауданы, қосымша заттар мен әдістерді пайдалану;

17) қорытынды дезинфекция – науқасты емдеуге жатқызғаннан, оқшаулағаннан кейін, ол жазылған соң немесе қайтыс болғаннан кейін ошақта жүргізілетін дезинфекция;

18) орта деңгейдегі дезинфекция – бактерияларды (оның ішінде туберкулездің микобактерияларын), вирустарды (оның ішінде полиовирустарды), грибоктарды жоятын, бірақ спораларды жоймайтын дезинфекция;

19) ошақ – инфекция қоздырғышы науқастан сезімтал адамдарға беріле алатын шектерде оны қоршаған аумағы бар, инфекциялық немесе паразиттік аурумен ауыратын науқастың болатын орны;

20) ошақтық дезинфекция – ошақтарда инфекциялық инфекциялық немесе паразиттік ауруларды профилактика және/немесе жою мақсатында жүргізілетін дезинфекция;

21) препаративті нысан – дезинфекциялау құралдарын шығару және/немесе пайдалану нысаны;

22) профилактикалық дезинфекция – анықталған инфекция көзі болмаған кезде алдын алу мақсатында жүргізілетін іс-шаралар кешені (дезинфекция, дезинсекция мен дератизациялауды қамтиды);

23) репелленттер – жәндіктерді және басқа да буынаяқтыларды үркіту құралдары;

24) родентицидтер (ратицидтер) – кеміргіштерді жоюға арналған құралдар (препараттар);

25) стерилизация – қоздырғыштардың барлық түрін, оның ішінде спораларды физикалық, химиялық, термиялық немесе аралас әдістермен оларға әсер ету арқылы толық жою;

26) төменгі деңгейдегі дезинфекция – бактерияларды, кейбір грибоктарды, вирустарды жоятын, бірақ туберкулез микобактериялары сияқты төзімді бактерияларға қатысты тиімсіз дезинфекция.

3. Дезқұралдармен жұмыс істеуге денсаулығының жағдайы бойынша қарсы көрсетілімі жоқ, кәмелет жастағы адамдарға рұқсат етіледі.

4. Дезқұралдармен жұмыс істеуге тартылатын мамандар (дезинструктор, дезинфектор, дератизатор) әр 5 жыл сайын дезинфекциялау, дезинсекциялау дератизациялау бойынша кәсіптік даярлықтан және жыл сайын жұмыстарды қауіпсіз жүзеге асыру, дезқұралдармен уланған кезде дәрігер қарағанға дейін алғашқы көмек көрсету мәселелері жөнінде нұсқамадан өтеді.

5. Дезқұралдарды сақтау және тасымалдау "Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы" Қазақстан Республикасының 2009 жылғы 18 қыркүйектегі Кодексінің 156-бабының 3-тармағына сәйкес жүргізіледі.

6. Дезқұралдар затбелгіде құралдың атауын, арналуын, жарамдылық мерзімін көрсете отырып, өнім берушінің ыдысында (қаптамада) сақталады. Ыдыстың затбелгісі дезқұралды сақтаудың (пайдаланудың) барлық кезеңінде сақталады.

7. Дезқұралдардың жұмыс ерітінділерін, улы қармақ жемдерді дайындау, оларды өлшеп-орау сорып-шығаратын желдеткішпен жабдықталған арнайы үй-жайда, арнайы киімді (бұдан әрі – арнайы киім) және жеке қорғаныш құралдарын (қолғаптарды, респираторларды) міндетті түрде пайдалана отырып жауапты тұлғамен орталықтандырылған түрде жүргізіледі. Бұл үй-жайларда бөгде адамдардың болуына, жеке заттарды, тамақ өнімдерін сақтауға, ас ішуге және темекі тартуға жол берілмейді.

8. Дезинфекциялау, дезинсекциялау мен дератизациялау жүргізу үшін Қазақстан Республикасының және Кеден одағына қатысушы мемлекеттердің аумағында қолдануға рұқсат етілген дезқұралдар қолданылады. Дезқұралдардың қауіптілігі осы Санитариялық қағидаларға 1-қосымшада көрсетілген

дезинфекция, дезинсекция, дератизация құралдарының қауіптілігін сыныптауға сәйкес белгіленеді. Дезқұралдарды қолдану шарттары олардың қауіптілік дәрежесімен айқындалады:

1) жабық үй-жайларда аса қауіпті құралдарды (1-сынып) пайдалануға рұқсат етілмейді;

2) балалар, медициналық ұйымдарда, қоғамдық тамақтану объектілерінде және тұрғын үй-жайларда аса қауіпті және жоғары қауіпті құралдарды (1 және 2-сынып) пайдалануға рұқсат етілмейді. Басқа объектілерде кейіннен міндетті түрде желдету және жинау арқылы тек оқытылған персонал ғана оларда адамдар жоқ кезде қолдануына рұқсат етіледі;

3) орташа қауіпті құралдарды (3-сынып) оқытылған персоналдың кез келген типтегі үй-жайларда және тұрғындардың тұрмыста, бірақ қолдану шарттарының міндетті түрдегі регламенттеуімен (препараттың шығыны, желдету режимі, жинау) пайдалануға рұқсат етіледі;

4) қауіптілігі аз құралдарды (4-сынып) қолдану саласын шектемей пайдалануға рұқсат етіледі.

8-1. Жарамдылық мерзімі аяқталған, жарамсыздық белгілері (түсінің өзгеруі, бөгде элементтердің болуы) бар болған жағдайда дезқұралдар есептен шығару және жою актісі (еркін нысанда) ресімделе отырып есептен шығарылады және жойылады.

Ескерту. 8-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Ұлттық экономика министрінің 23.10.2015 № 677 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2. Дезинфекцияны ұйымдастыру және жүргізу

9. Тітіркендіргіш әсері және аллергиялық реакциялар тудыратын препараттармен үй-жайларды себелеу, тозаңдату, сұрту әдістерімен дезинфекциялау адамдар болмаған кезде жүргізіледі.

10. Жекелеген объектілерді зарарсыздандыру кезінде дезинфекциялық құралдардың шығыны осы Санитариялық қағидаларға 2-қосымшада көрсетілген жекелеген объектілерді зарарсыздандыру кезінде дезинфекциялық ерітінділердің шығынын жоспарлау нормаларына сәйкес есептеледі.

Ескерту. 10-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық экономика министрінің 23.10.2015 № 677 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

11. Инфекциялық аурудың ошағында ағымдағы дезинфекция науқасты анықтаған кезден бастап емдеуге жатқызғанға дейінгі кезеңде жүргізіледі, үйде

емделген кезде – аурудан жазылғанға дейін, реконвалесценттер мен бактерия тасымалдаушыларда – толық сауыққанға дейін жүргізіледі.

12. Ағымдағы дезинфекцияны денсаулық сақтау ұйымының медицина қызметкері ұйымдастырады, оны науқасқа күтім жасайтын адам, реконвалесценттің немесе бактерия тасымалдаушының өзі жүргізеді.

13. Қорытынды дезинфекциялауды дезинфекциялық станциялар немесе санитариялық - эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік ұйымдарының дезинфекциялық бөлімдері (бөлімшелер) жүргізеді.

14. Қорытынды дезинфекция инфекциялық аурулар ошақтарында науқасты емдеуге жатқызу, оқшаулау, науқастың сауығуы немесе қайтыс болуы кезінен бастап бір тәулік ішінде жүзеге асырылады.

15. Инфекциялық аурулар ошақтарында қорытынды дезинфекциялауды жүргізуге өтінімді науқасты оқшаулағаннан, емдеуге жатқызғаннан кейін, диагноз өзгертілген соң, науқас қайтыс болғаннан кейін халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшесінің маманы санитариялық-эпидемиологиялық сараптама орталықтарының бөлімдеріне (бөлімшелеріне), дезинфекциялық станцияларға, обаға қарсы күрес мекемелеріне телефон арқылы береді. Қышыма және дерматомироз ошақтарында қорытынды дезинфекциялау жүргізуге өтінімді емдеуші дәрігер береді.

16. Денсаулық сақтау ұйымдарының дезинфекциялау құралдарына қажеттілігін есептеу осы Санитариялық қағидаларға 3-қосымшаға сәйкес жүргізіледі.

17. Дезинфекциялау және стерильдеу режимдерін сақтауды қанағаттанарлық түрде бағалау мынадай көрсеткіштер бойынша айқындалады:

1) ағымдағы дезинфекциялаудан кейін 50 минуттан кешіктірмей алынған бактериологиялық шайындылардың 5 пайызынан (бұдан әрі – %) аспайтын бақылау объектілерінен патогенді емес микрофлораны себу;

2) дезқұралдарды пайдалану жөніндегі нұсқаулықта көрсетілген дезинфекциялау ерітінділерінің шоғырлануын сақтау;

3) әр түрінің қойылған сынамаларының кемінде 5 %-ын дезинфекциялау заттарының қалдық санына сәйкес келмейтін қанағаттанғысыз экспресс-сынамаларды анықтау;

4) тестілік бактериологиялық бақылаудың камералық дезинфекциялау режиміне сәйкес келуі;

5) қанның қалдық санына оң нәтижелі сынамалардың болмауы;

6) синтетикалық жуу заттарының сілтілік компоненттерінің және майлы дәрі-дәрмектер қалдықтарының қалдық санына оң нәтижелі сынамалардың болмауы;

7) стерильденбеген материалдың болмауы, стерильдеу режимінің сәйкес келуі.

18. Ошақтардағы ағымдағы дезинфекциялаудың сапасын бақылауды халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшелерінің мамандары зертханалық әдістерді ошақтардың кемінде 5 %-ында қолдана отырып, бір ошақтан кемінде 10 бактериологиялық шайынды алу, дезинфекциялау құралының (құрғақ препарат) 1 сынамасын, жұмыс ерітіндісінің 1 сынамасын алу арқылы жүзеге асырады.

19. Егер патогенді емес микрофлораның болуына оң нәтижелі шайындылардың саны алынған шайындылар санының 3 %-нан аспайтынды, дезинфекциялау препаратының қалдық санының болуына теріс экспресс-сынамалар саны 5 %-дан аспайтынды және дезинфекциялау ерітінділерінің қанағаттанғысыз талдауының саны 5 %-дан аспайтынды құрайтын болса, дезинфекциялау сапасы қанағаттанарлық болып есептеледі.

20. Қорытынды дезинфекциялау жүргізгеннен кейін патогенді микрофлораны сепкен кезде, соңғысы қанағаттанғысыз болып есептеледі және дезинфекция сапасын кейіннен бақылау арқылы қайта жүргізіледі.

21. Қорытынды дезинфекциялау бойынша жұмысты ұйымдастыру сапасын бағалау мынадай көрсеткіштер бойынша айқындалады:

1) қорытынды дезинфекциялауға жататын ошақтар санының ішінде инфекциялық ошақтарды өңдеумен қамту – кемінде 95 %;

2) науқасты емдеуге жатқызу немесе ұйымдастырылған ұжымнан оқшаулау сәтінен бастап бір тәулік ішінде инфекциялық ошақтарда қорытынды дезинфекциялауды орындау, қорытынды дезинфекциялауды уақтылы жүргізу – кемінде 90 %;

3) камералық дезинфекциялау жүргізуге жататын ошақтар санының ішінде камералық дезинфекциялау – кемінде 95 %;

4) ошақтарды қорытынды дезинфекциялау сапасын бақылаумен қамту: көзбен тексерген кезде – жүргізілген дезинфекцияның жалпы санының кемінде 10 %-ын (ауылдық жерде – кемінде 5 %);

зертханалық әдістерді қолдана отырып – дезинфекция аяқталғаннан кейін 1 сағаттан 3 сағатқа дейінгі кезеңде пәтер ошақтарының кемінде 10 %-ын.

22. Денсаулық сақтау ұйымдарында дезинфекциялау сапасын бағалау үшін мыналар жүргізіледі:

1) стационарларда бір төсекке 0,3 шайынды есебімен, бірақ 30 шайындыдың аз емес, амбулаториялық-емханалық ұйымдарда бір келуге 0,2 шайынды есебімен заттардан және жабдықтан шайынды алу арқылы дезинфекциялаудың сапасын бактериологиялық бақылау;

2) бастапқы дезинфектанттардың, дезпрепараттардың жұмыс ерітінділерінің әр түрінің сынамаларының кемінде 2 сынамасын зерттеу. Сынамаларды алу кезінде сынаманың алынған күні, дезинфекциялау ерітіндісінің дайындалған күні, оның шоғырлануы, қолданылу мақсаты белгіленеді;

3) камераның типі мен көлеміне байланысты дезинфекциялау камераларының жұмысының тиімділігін бақылау камераның үш жазықтығында 5-10 бактериялық (химиялық) тест салу арқылы жүргізіледі. Стерильдеу сапасын бағалау үшін стерильдеу жағдайларына, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен ауа ортасының стерильдігіне бақылау жүргізіледі.

23. Хирургиялық бейіндегі стационарлардың (бөлімшелердің) үй-жайларындағы ауа мынадай тәсілдермен зарарсыздандырылады:

1) адамдар болмаған кезде қолданылатын ашық және аралас бактерицидті сәулелегіштер мен жабық сәулелегіштердің, оның ішінде адамдар болған кезде ауаны зарарсыздандыруды жүргізуге мүмкіндік беретін рециркуляторлардың көмегімен ультракүлгін сәулеленумен әсер ету;

2) қорытынды тип бойынша дезинфекциялау және күрделі жинау жүргізу кезінде адамдар болмағанда арнайы шашатын аппаратураның (аэрозоль генераторлары) көмегімен дезинфекциялау құралдарының аэрозольдерімен әсер ету;

3) қорытынды дезинфекциялау және күрделі жинау жүргізу кезінде адамдар болмағанда озон генераторлары қондырғыларының көмегімен озонмен әсер ету;

4) микробтарға қарсы сүзгілерді қолдану.

24. Пациентті стационардан шығарғаннан кейін төсек-орын жабдығына камералық дезинфекциялау жүргізіледі.

25. Дезинфекциялау сапасын бактериологиялық бақылауды, стерильдеуді, биологиялық тесттерді дайындауды санитариялық-эпидемиологиялық сараптама орталығы жүзеге асырады.

26. Денсаулық сақтау ұйымдарында зертханалық әдістерді қолдана отырып, дезинфекциялаудың сапасын бақылау Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексіне сәйкес жүргізіледі.

Ескерту. 26-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық экономика министрінің 29.08.2016 № 389 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3. Медициналық мақсаттағы бұйымдарды дезинфекциялауды, стерильдеу алдындағы тазартуды, стерильдеуді және сақтауды ұйымдастыру және жүргізу

27. Медициналық жабдық пен медициналық мақсаттағы бұйымдар (бұдан әрі – ММБ) адам ағзасымен жанасу дәрежесіне және пациенттің жұқтыру қауіпіне қарай үш топқа бөлінеді:

1) сыни ММБ – адамның тіндерімен, ағза қуыстарымен немесе қан жүретін жолдармен тікелей жанасатын құрал-саймандар мен жабдық;

2) жартылай сыни ММБ – зақымданбаған сілемейлі қабықтармен жанасатын құрал-саймандар мен жабдық;

3) сыни емес ММБ – зақымданбаған тері жамылғымен жанасатын құрал-саймандар, жабдық пен күтім жасау заттары.

Сыни ММБ стерильдеуге, жартылай сыни ММБ – жоғарғы және орта деңгейдегі дезинфекциялауға, сыни емес ММБ орта және төмен деңгейдегі дезинфекциялауға жатады.

28. ММБ-ны дезинфекциялау және стерильдеу алдында өңдеу осы Санитариялық қағидаларға 4, 5-қосымшаларға сәйкес жүргізіледі.

29. Денсаулық сақтау ұйымдарында стерильді түрде шығарылатын тігіс материалы пайдаланылады. Тігіс материалын этил спиртімен өңдеуге және сақтауға жол берілмейді.

30. Наркозды-тыныс алу аппаратурасын пайдалануға дайындау кезінде аталған аппаратураны жарактандыруға арналған арнайы бактериялық сүзгілер пайдаланылады. Бактериялық сүзгілерді орнату және алмастыру нақты бактериялық сүзгіні олданду жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес жүзеге асырылады. Ылғандандырғыш резервуарларды толтыру үшін стерильді дистильденген су пайдаланылады. Аппараттардың алмалы-салмалы бөлшектері тиісті материалдардан жасалған ММБ сияқты дезинфекцияланады.

31. Пациенттерге күтім жасау заттарын мынадай тәсілдермен дезинфекциялайды:

1) төсеме клеенкалар, алжапқыштар, полимерлі үлдірден және клеенкадан жасалған матрастардың тыстары, медициналық термометрлер – дезқұралдың ерітіндісіне малынған мата сулықпен сүрту тәсілімен;

2) оттекті бетперделер, оттекті жастықтар ұштары, электр/вакуумды сорғыштар шлангілері, дәретке отыратын ыдыстар, несепсауыттар, эмальданған легендер, клизмалардың ұштықтары, резеңке клизмалар – кейіннен сумен шая отырып, дезқұрал ерітіндісіне батыру тәсілімен;

3) пациенттерге күтім жасау (оларға белгі қойылмаған) заттарын өңдеу үшін белгіленген тәртіппен қолдануға рұқсат берілген жуу-дезинфекциялау қондырғыларын пайдалануға болады.

32. ММБ-ны стерильдеу ыстық-ауа стерилизаторларында, автоклавтарда, спорцидті әсер ететін стерильдеу құралдарының ерітінділеріне салып өңдеу (жоғары деңгейдегі дезинфекция) жолымен осы Санитариялық қағидаларға 6-

қосымшада көрсетілген медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеу әдістерге сәйкес жүргізіледі.

33. ММБ-ны стерильдеу сапасын бақылау осы Санитариялық қағидаларға 7-қосымшада сәйкес жүргізіледі.

34. ММБ-ны дезинфекциялау, стерильдеу алдында тазарту және химиялық заттардың ерітінділерімен стерильдеу кезінде оларды каналдары мен қуыстарын толтырып, дезқұралдардың жұмыс ерітіндісіне (бұдан әрі – "ерітіндіге") батырады. Алмалы-салмалы бұйымдар бөлшектелген түрінде батырады, құлыпталатын бөлшектері бар құрал-саймандар ерітіндіде бірнеше жұмыс әрекетін жасап, ашылып батырылады.

35. Өңдеу жүргізуге арналған ерітіндінің мөлшері ММБ толық батырылуын қамтамасыз ету үшін жеткілікті болуы тиіс, бұл ретте ерітіндінің мөлшері бұйымдардан кемінде бір сантиметрге (бұдан әрі – см) жоғары болуы тиіс.

36. Сұрту тәсілімен дезинфекциялауға пациентпен тікелей жанаспайтын немесе конструкциялық ерекшеліктері ерітіндіге батыру тәсілін қолдануға мүмкіндік бермейтін ММБ үшін қолдануға жол беріледі.

37. Көп рет қолданылатын ММБ-ны дезинфекциялағаннан кейін оны қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік ұсынымдарға) сәйкес дезинфекциялау құралдарының қалдықтарынан тазартып жуылады.

38. Стерильдеу алдында тазарту сапасын бақылау күн сайын жүргізіледі. Бақылауға мыналар жатады: стерильдеу бөлімшесінде – ауысымда өңделген бұйымдардың әрбір атауының 1 %-ы; орталықтандырылмаған өңдеу кезінде – әрбір атаудың бір уақытта өңделген бұйымдардың 1 %-ы, бірақ кемінде үш бірлік. Бақылау нәтижелері журналда сынамаларды жүргізген күнін, өңделген бұйымдардың санын және атауын, бақылған бұйымдардың санын, сынаманың нәтижесінің және сынаманы жүргізгеннің аты жөнін көрсетіліп тіркеледі.

39. Жараның бетімен, қанмен (пациенттің ағзасындағы немесе оған енгізілетін) және/немесе инъекциялық препараттармен жанасатын барлық ММБ, сондай-ақ пайдалану үдерісінде сілемейлі қабықшамен жанасатын және оны зақымдайтын медициналық құрал-саймандардың жекелеген түрлері стерильдеуге жатады.

40. Булау әдісімен ММБ-ны, аспаптардың, тоттануға берік металл аппараттардың бөлшектерін, әйнекті, киім-кешекті, таңу материалын, мақта шарларды, резеңкеден, латекстен және пластмассаның жекелеген түрлерінен жасалған бұйымдарды стерильдейді.

41. Ауа әдісімен ММБ-ны, аспаптар мен аппараттардың, оның ішінде тоттануға берік емес металдан жасалған бөлшектерін, силиконды резеңкеден жасалған бұйымдарды стерильдейді. Ауа әдісімен стерильдеу алдында бұйымдарды стерильдеу алдындағы тазартудан кейін кептіру шкафында 85

Цельсий градус (бұдан әрі – °С) температурада көзге көрінетін ылғалы кеткенге дейін кептіреді. Ауа әдісімен стерильдеу үшін кептіру шкафтар пайдаланбайды.

42. Химиялық құралдардың ерітінділерін қолдана отырып, химиялық стерильдеу әдісі басқа стерильдеу әдістерін пайдалануға мүмкіндік бермейтін, термолабильді материалдар пайдаланылған құрылымдағы бұйымдарды стерильдеу үшін қолданылады.

Жұмыс ерітінділерінің сұйытылуын болдырмау үшін оларға батырылған ММБ құрғақ болуы тиіс.

Химиялық құралдардың ерітінділерімен стерильдеу кезінде барлық манипуляциялар асептика қағидаларын қатаң сақтай отырып жүргізіледі: стерильдеу үшін стерильді ыдыстар және химиялық заттардың қалдықтарынан жуып шаю үшін стерильді су пайдаланылады.

43. Газды әдіспен стерильдеу құралы ретінде этилен тотығын, формальдегидті, озонды пайдалана отырып, әртүрлі, оның ішінде термолабильді материалдардан жасалған бұйымдарды стерильдейді. Газды әдіспен стерильдеу алдында стерильдеу алдындағы тазартудан кейін бұйымдарда көрінетін ылғалды құрғатады. Стерильдеу бұйымдардың нақты топтарын стерильдеуге арналған құралдарды қолдану режимдеріне сәйкес, сондай-ақ стерилизаторларды пайдалану жөніндегі нұсқаулықтарға сәйкес жүзеге асырылады.

44. Плазмалық стерилизаторларда сутегі тотығы негізінде стерильдеу құралдарын қолданып, плазмалық әдіспен хирургиялық, эндоскопиялық құрал-саймандарды, эндоскоптарды, оптикалық құрылғылар мен құрал-жабдықтарды, талшықты жарық өткізгіш кәбілдерді, зондтар мен датчиктерді, электр сымдары мен кәбілдерді және металдардан, латекстен, пластмассадан, әйнектен және кремнийден жасалған бұйымдарды стерильдейді.

45. Гласперленді стерилизаторлар стоматологиялық ұйымдарда (кабинеттерде) бордың әр түрін және басқа да ұсақ құралдарды қыздырылған әйнек шарлардың ішіне толық батырып стерильдеуге қолданады. Гласперленді стерилизаторлар қыздырылған әйнек шарлардың ішіне толық батыру мүмкін емес үлкен стоматологиялық құрал-саймандарды стерильдеу үшін пайдаланбайды.

46. Металдан жасалған стоматологиялық құрал-саймандарды инфрақызыл әдіспен стерильдейді.

47. Булау, ауа, газды және плазмалық әдістерді қолдану кезінде қағаз, аралас және пластикті қаптама стерильдеу материалдарын, сондай-ақ пергамент пен бөзді (стерильдеу әдісіне байланысты) пайдалана отырып, бұйымдарды оралған күйінде стерильдейді. Қаптама материалдары бір рет пайдаланылады.

Булау әдісін қолданған кезде одан басқа сүзгілері бар стерильдеу қораптарын пайдаланады.

Ауа және инфрақызыл әдістерін қолдану кезінде бұйымдарды қапталмаған күйде (ашық астаушаларда) стерильдеуге жол беріледі, одан кейін оларды мақсаты бойынша дереу пайдаланады.

48. Қапталған күйде стерильденген бұйымдарды сақтау шкафтарда, жұмыс үстелдерінде жүзеге асырылады. Сақтау мерзімі қаптамада көрсетіледі және оны қолдану жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес қаптама материалының түрімен айқындалады.

49. Қапталмаған күйде бұйымдарды стерильдеуге орталықтандырылмаған өңдеу жүйесі кезінде ғана мынадай жағдайларда жол беріледі:

1) ММБ-ны химиялық заттардың ерітінділерімен стерильдеу кезінде;

2) металдан жасалған құрал-саймандарды портативті стерилизаторларда термикалық (гласперленді, инфрақызыл, ауа, булау) әдістерімен стерильдеу кезінде.

Қапталмаған күйде стерильденген барлық бұйымдарды мақсаты бойынша дереу пайдаланған орынды. Оларды кабинеттен кабинетке тасымалдауға жол берілмейді.

50. Қажет болған жағдайда термикалық әдістердің бірімен қапталмаған күйде стерильденген құрал-саймандарды стерильдеуден кейін жабдықты пайдалану жөніндегі нұсқаулықта көрсетілген мерзім ішінде бактерицидті (ультракүлгін шамдармен жабдықталған) камераларда сақтауға, мұндай камералар болмаған жағдайда, стерильденген үстелде 6 сағаттан асырмай сақтауға жол беріледі.

51. Стерильденген қораптарда стерильденген ММБ-ны оларды ашқаннан кейін 6 сағаттан асырмай пайдалануға жол беріледі.

52. Ультракүлгін шамдармен жабдықталған бактерицидті камераларды пайдалану жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес олардың микроағзалармен екінші рет ластануын азайту үшін құрал-саймандарды сақтау мақсатында ғана қолданылады. Мұндай жабдық бұйымдарды дезинфекциялау немесе стерильдеу мақсатында қолданбайды.

53. Қапталмаған күйде бұйымдарды ауа әдісімен стерильдеу кезінде ауа стерилизаторында стерильденген бұйымдарды сақтауға және стерильденгеннен кейін оларды келесі күні пайдалануға жол берілмейді.

54. Химиялық заттардың ерітінділерін қолдана отырып, химиялық әдіспен стерильдеу кезінде стерильді сумен жуылған, стерильденген бұйымдарды мақсаты бойынша дереу қолданады немесе стерильденген жайма төселген, сүзгісі бар стерильді стерильденген қорапқа 3 тәуліктен аспайтын мерзімге сақтауға қояды.

55. Стерильденген үстелдің үстін жаю бойынша барлық манипуляциялар стерильденген халатта, бетпердеде және қолғаптарда стерильденген жаймаларды пайдалана отырып жүргізіледі. Стерильденген үстелді жаю күні мен уақыты туралы белгі қойылады. Стерильденген үстелді 6 сағатқа жаяды. Стерильді үстелде осы уақыт ішінде пайдаланылмаған материалдар мен құрал-саймандарды қайта стерильдеуге жібереді.

56. Стерильдеуден кейін сақтау мерзімі өткен стерильденген ММБ-ны пайдалануға жол берілмейді.

57. Стерильдеуді бақылау стерилизаторлардың жұмысын бақылауды, стерильдеу режимдері параметрлерінің мәндерін тексеруді және оның тиімділігін бағалауды қамтиды.

Стерилизаторлардың жұмысын бақылау физикалық (бақылау-өлшеу аспаптарын пайдалана отырып), химиялық (химиялық индикаторларды пайдалана отырып) және бактериологиялық (биологиялық индикаторларды пайдалана отырып) әдістермен жүргізіледі. Стерильдеу режимдерінің параметрлерін физикалық және химиялық әдістермен бақылайды.

Стерильдеу тиімділігін ММБ стерильділігін бақылау кезінде бактериологиялық зерттеулердің нәтижелері негізінде бағалайды.

58. Стерилизаторлар оларды орнатқаннан (жөндегеннен) кейін, сондай-ақ пайдалану барысында өндірістік бақылау тәртібімен жылына кемінде екі рет бактериологиялық бақылауға жатады.

59. Стерилизаторларға техникалық қызмет көрсетуді, оларды кепілді және ағымдағы жөндеуді сервистік қызметтердің мамандары жүзеге асырады.

60. Булау мен ауа стерилизаторларының жұмысын бақылау химиялық және биологиялық тестілерді, термохимиялық индикаторларды пайдалана отырып, физикалық, химиялық және бактериологиялық әдістермен жүзеге асырылады.

61. Физикалық және химиялық әдістермен стерильдеу циклі үдерісінде бу және ауа стерилизаторларының жұмысы режимінің параметрлерін бақылау жүзеге асырылады, бактериологиялық әдіспен стерилизатор жұмысының тиімділігі бағаланады.

62. Стерилизаторлардың жұмысын бақылауды оларды әр толтырған кезде денсаулық сақтау ұйымдарының мамандары жүргізеді.

63. Стерильдеу жабдығын өлшеу құралдары "Өлшем бірлігін қамтамасыз ету туралы" Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 7 маусымдағы заңында белгіленген тәртіппен тексеруге жатады.

64. Халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшелері стерилизаторлар жұмысының тиімділігіне іріктеп бақылауды жүзеге асырады.

65. Стерилизатордың температурасын бақылауды жүргізу кезінде тестілерді (химиялық тестілер, термохимиялық индикаторлар мен биологиялық тестілер) стерильдеу материалы бар қаптама қағаздан жасалған пакеттерге орайды және осы Санитариялық қағидаларға 8-қосымшаға сәйкес булау стерилизаторларына бақылау нүктелерін орналастырады.

66. Стерильденетін материалдың әр партиясы осы Санитариялық қағидаларға 9-қосымшаға сәйкес нысан бойынша медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеуді есепке алу журналында тіркеледі. Стерилизатордың паспорты, стерилизаторлардың техникалық жай-күйі мен стерильдеу тиімділігін тексеру туралы актілер мен хаттамалар денсаулық сақтау ұйымындағы жауапты адамда сақталады.

67. Стерильденбеген эндоскопиялық манипуляциялар кезінде (жеке микробтық көрінісі бар ағза қуыстарына табиғи жолдар арқылы эндоскоп енгізілген кезде) пайдаланылатын эндоскоптар тікелей қолданылып болғаннан кейін алдын ала тазартуға, соңғы тазартуға, жоғары деңгейдегі дезинфекциялауға және микроағзалармен екінші рет ластануды болдырмайтын жағдайларда сақтауға жатады.

Стерильді эндоскопиялық манипуляциялар кезінде (хирургиялық араласулар кезінде пайдаланылатын олардың каналдары арқылы стерильденген құрал-саймандарды енгізу, эндоскоптарды стерильденген қуыстарға енгізу, жарамен, қанмен жанасу) пайдаланылатын эндоскоптар қолданылып болғаннан кейін алдын ала тазартуға, стерильдеу алдында тазартуға, стерильдеуге және микроағзалармен екінші рет ластануды болдырмайтын жағдайларда сақтауға жатады.

Эндоскоптар мен олардың құрал-саймандарын дезинфекциялау, стерильдеу алдында тазарту және стерильдеу осы Санитариялық қағидаларға 10-қосымшаға сәйкес жүргізіледі.

68. ММБ-ны стерильдеуді ұйымдастыру және оның сапасы үшін жауапкершілік денсаулық сақтау ұйымының басшысына жүктеледі.

69. Стерилизаторлар жұмысын бақылаудың физикалық әдісін температураны (термометр, максимальды термометр), қысымды (манометр) өлшеу құралдарының көмегімен және стерильдеу уақытын есепке алу арқылы жүзеге асырылады. Стерилизатордың жұмыс режимдерінің параметрлерін аппараттың паспортына сәйкес жүргізілетін стерильдеудің барлық циклінде тексеріледі.

70. Бақылаудың химиялық әдісі химиялық тестілердің және термохимиялық индикаторлардың көмегімен жүзеге асырылады. Стерильдеудің аяқталуы индикаторлардың түсінің өзгеруі бойынша көзбен айқындалады.

71. Бақылаудың бактериологиялық әдісі микробтар спораларының дозаланған санын қамтитын биологиялық тестілердің көмегімен жүзеге асырылады.

Биологиялық тестілерді санитариялық-эпидемиологиялық сараптама орталықтарының бактериологиялық зертханалары дайындайды.

72. Стерильдеу аяқталғаннан кейін биологиялық тестілер полиэтиленді пакетке салынады және сол күні Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің м.а. 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген (Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2010 жылы 21 желтоқсанда № 6697 болып тіркелді) № 205/е нысанды санитариялық-микробиологиялық зерттеуге жолдамамен бірге бактериологиялық зертханаға жеткізіледі.

73. Булау стерилизаторларымен жұмыс істеуге жасы он сегізден асқан, булау стерилизаторымен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік талаптарды сақтау бойынша инструктаж өткен адамдар жіберіледі.

74. Булау стерилизаторы қабырғалардан 0,8 метр (бұдан әрі – м), шкаф стерилизаторлары 1,5 м қашықтықта орнатылады. Үй-жайдағы еденге ток өткізбейтін материал төселеді.

75. Әрбір электр стерилизаторы электр желісіне ажыратқыш немесе автоматты ажыратқыш арқылы қосылады. Ажыратқыш немесе автоматты ажыратқыш еденнен 1,6 м және булау стерилизаторынан 1 м-ден қашық емес қашықтықта орнатылады. Осы ажыратқышқа немесе автоматты ажыратқышқа электр энергиясының басқа да тұтынушылар қосылмайды.

76. Жерге тұйықтау ретінде орталық жылу жүйелерінің су құбырлары, кәріздеу құбырлары, жанатын немесе жарылғыш заттар құбырлары, жайтартқыштардың жерге тұйықтағыштары пайдаланбайды.

77. Булау стерилизаторларына арналған үй-жайда өрт қауіпсіздігінің қағидалары сақталуы тиіс. Стерилизаторларда медициналық бұйымдарды стерильдеумен байланысы жоқ қандай да бір жұмыстар жүргізуге, сондай-ақ үй-жайда жүруге кедергі келтіретін және ластайтын бөгде заттарды сақтауға тыйым салынады.

78. Стерилизаторлар жұмыс істеп тұрған кезде қызмет көрсететін персоналға және стерилизаторлардың пайдаланылуын бақылауды жүзеге асыратын адамдарға ғана үй-жайға кіруге рұқсат етіледі.

79. Стерильдеу аппаратурасы орнатылған әрбір үй-жайда көрінетін жерде аппаратураны пайдалану жөніндегі қағидалар орналастырылады.

80. Булау стерилизаторына берілетін дайындаушы зауыттың паспорты булау стерилизаторының жай-күйі мен қауіпсіздігіне жауапты адамда сақталады.

81. Автоклав үй-жайы табиғи жарықтандырумен, сорып-шығаратын желдеткішпен, фрамугалармен немесе желкөздермен қамтамасыз етіледі. Стерилизатор жұмыс істеп тұрған кезде үй-жайда есік бекітілмейді.

82. Булау стерилизаторының әрқайсысы сақтандырғыш қақпақпен және дәлдік сыныбы кемінде екі жарым болатын және жұмыс қысымын өлшеу шегі

шәкілінің үштен екісінде болатындай осындай шәкілі бар пломбаланған жарамды манометрмен жабдықталады.

83. Таңбасына пломба қойылмаған, тексеру мерзімі өткен, әйнегі сынған немесе басқа да зақымданулары болған кезде, оны ажыратқан кезде көрсеткіш тілі нөлге қайта келмеген жағдайда, манометрді қолдануға жол берілмейді.

84. Сақтандырғыш қақпақ стерилизатордағы сиретілген қысымға байланысты реттелуі тиіс.

85. Қызмет көрсететін персонал булау стерилизаторларының жұмыс режимі мен қауіпсіз қызмет көрсету бойынша талаптарды орындайды, бақылау-өлшеу аспаптары мен сақтандыру құрылғыларының жарамдылығын уақтылы тексереді.

4. Дезинсекцияны ұйымдастыру және жүргізу

86. Кенттік дезинсекция кезінде объектілердегі жұмыс оларда жәндіктердің болуына алдын ала тексеру жүргізуден, түрлерін айқындаудан, олардың саны мен қоныстану орындарын анықтаудан басталады.

87. Өңдеу жиілігі нысаналы түрлердің экологиясына және биологиялық ерекшеліктеріне, объектілердің санитариялық жағдайына және оларға жәндіктердің орналасу деңгейіне, қолданылатын дезқұралдардың сипаттарына қарай айқындалады.

88. Өңдеуді жәндіктердің ұрықтануы (ұшар) алдында тікелей не содан кейін дереу жүргізіледі.

89. Кенттік дезинсекция тиімділігінің негізгі көрсеткіші жәндіктерден тазартылған ауданның артуы, шыбындарға қарсы күрес кезінде – дернәсілдердің, қуыршақтардың болмауы және олардың сандарының азаюы болып есептеледі.

90. Жәндіктерге және басқа да буынаяқтыларға қарсы өңдеудің үш түрі қолданылады:

1) жаппай өңдеу – жәндіктердің нысаналы түрлері орналасқан барлық үй-жайларда және оларға іргелес аумақтарда кенттік дезинсекция кезінде жүргізіледі;

2) кедергілік өңдеу – белгілі бір аумақтың айналасына қорғаныш аймақтарын құру. Белгілі бір аумаққа жәндіктердің кіруіне кедергі келтіретін кедергіні құру қажет болған жағдайда жүргізіледі. Бұл ретте, ашық стациялардағы, кеміргіштердің індеріндегі, ашық су қоймаларындағы және т.б. өсімдіктер өңделуі мүмкін. Кедергілік аймақтың ені нысаналы түрлердің экологиясы мен қауіпті нозологияның ерекшеліктерімен, сондай-ақ тұрғындардың жаппай көшуінің алыстығына байланысты айқындалады;

3) микроошақтық өңдеу – инфекциялық аурулардың ошағындағы және оған іргелес аумақтағы дезинсекциялау. Таралуына жәндіктер қатысу мүмкін инфекциялық аурулар тіркелген кезде жүргізіледі.

91. Бақылап тексеру кезінде егер, жәндіктер бір ай ішінде үй-жайлардың бірінен де байқалмаса, объектіні "жәндіктерден тазартылғандар" қатарына жатқызады. Тірі бірен-саран жәндіктер табылған кезде объект "қоныстанған" санатына ауыстырылады және қайта өңдеу жүргізіледі.

92. Егер объекті ауданының кемінде 20 %-ында жекелеген жәндіктер мен олардың жиналуы анықталған болса, ғимараттарға (немесе жапсарлас салынған объектілерге) жәндіктердің орналасуы жоғары деңгейде деп есептеледі.

93. Өңдеулердің тиімсіздігі анықталған жағдайда, олар орындаушының есебінен қайта жүргізіледі.

94. Масаларға қарсы өңдеу олар қыстақтан ұшуы алдында немесе алғашқы генерациясы алдында тікелей жүргізіледі, жылытылатын жертөле үй-жайларында өңдеу жыл бойы жүргізіледі.

95. Шыбындарға қарсы күресте негізгі іс-шаралар олардың көбею орындарын өңдеу болып табылады. Шыбындардың дернәсілдері мен қуыршақтарын жою үшін топырақ қоқысжинағыштардың, кәріз жүргізілмеген дәретханалардың, санитариялық-аула қондырғылар айналасындағы асфальт төселген алаңдардың, қи үйінділерінің жиегінен 30-50 см және 80 см-ден астам қашықтықта ларвицидтермен өңделеді.

96. Жүйелі деларвациялық (шыбындардың дернәсілдері мен қуыршақтарына қарсы бағытталған) жұмыстар дернәсілдердің алғашқы жазғы генерациясының I және II сатыларының пайда болуы кезінде көктемде басталады және ол жазғы кезең бойы жалғасады. Қоқыстағы, қидағы, топырақтағы шыбын дернәсілдері мен қуыршақтарын жою үшін инсектицидтер субстраттың тереңдігіне ену үшін ерітінділер, эмульсиялар түрінде қолданылады.

97. Гнус компоненттеріне, экзозофильді түрлерге қарсы ашық аймақтарды өңдеу жүргізу кезінде жағалауға жақын барлық су қоймаларына, қорғалатын объекті аумағындағы (елді мекен, адамдардың үлкен ұжымы жұмыс істейтін орын), сонымен қатар оның айналасындағы (қорғаныш аймағы) жаппай көбею орындарына деларвация жүргізіледі. Ландшафтқа, аумақта өсімдіктің көп шығуына, гнустың ұшу қашықтығына байланысты қорғаныш аймағының ені 1 км-ден 6 км-ге дейін және одан да астам радиуста болады.

98. Шыбындарға қарсы орындалған іс-шаралардың тиімділігін бағалау өлшемі шыбындардың бөлме және экзозофильді түрлері санының маусымдық көрсеткіші болып табылады.

99. Санын есепке алу шыбындардың белсенділік кезеңінде 3-10 күнде бір рет тәулік ішінде жүргізіледі, үй-жайларда 20 шаршы метрге (бұдан әрі – м²) 1 жолақ есебімен жабысқақ жолақтар көмегімен, көбею орындарында торлы шыбынұстағышпен аулау көмегімен жүргізіледі. Тиімділік қанатты шыбындар болмаған кезде, (бір тәулікте) 1 стандарт жабысқақ қағазға орташа алғанда саны 1 данадан аспаған кезде қанағаттанарлық деп есептеледі. Кәріз жүргізілмеген жеке құрылыстар басым учаскелер мен ауылдық жерлер үшін – 3-5 данадан.

100. Объектілердегі дезинсекциялау іс-шараларының тиімділігін бақылауды халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшелерінің мамандары жүзеге асырады.

101. Іс-шаралардың тиімділігін айқындау қанатты шыбындардың, сондай-ақ көбею орындарындағы дернәсілдер мен қуыршақтардың санын есепке алу арқылы жүргізіледі. Елді мекендегі қызмет көрсететін объектілердің кемінде 5 % -ы есепке алынуға жатады.

102. Егер өңдеуден кейін барлық әдістермен бақылау жүргізу кезінде бір ай ішінде жәндіктер табылмаса, жою іс-шараларын жүргізу тоқтатылады.

103. Объектілерде масаларға қарсы дезинсекциялық іс-шаралардың тиімділігін бақылау пайдаланылатын дезқұралмен, өңделетін бетінің типімен айқындалатын мерзімде жүзеге асырылады. Тиімділік бірен-саран даналар тіркелген кезде қанағаттанарлық деп саналады, есепке алу "ашық қол әдісімен" 20 минут ішінде жүргізіледі.

104. Дернәсілдерге қарсы іс-шаралар тиімділігінің негізгі көрсеткіші қорғалған объектілердегі қанатты масалардың саны болып табылады, масалардың дернәсілдері мен имагосын өңдеуден кейін 5-7 тәулік ішінде анықталуы жертөлениң 1 м² шаққанда қанатты масалардың 1 дарақтан аспауы тиіс.

105. Қорғаныш аймақтарын құру кезінде ашық аумақтарда, кеміргіштердің індерін өңдеуде жүргізілген гнустерге және кенелерге қарсы іс-шаралардың тиімділігін бағалау өлшемі дезинсекциялауға (деакаризацияға) жататын аумақты 100 % қамтыған кезде өңдеуден кейін бір тәулік өткен соң жәндіктердің (кенелердің) кемінде 80 %-ы қырылуы болып табылады.

106. Жертөледегі масаларға қатысты дезинсекция тиімділігінің көрсеткіші сынамаларда тірі дернәсілдерді өндегеннен кейін 3-5 тәулікте болмауы және қанатты масалардың орта есеппен 1 м² шаққанда 1 дарағының болуы болып саналады.

107. Үй-жайларда бүргелерді жою жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін бағалау кезінде еденнің үстіне 10 м²-ге 2 қағаз есебімен жабысқақ қағаздар (

20x30 сантиметр) пайданылады. Егер тәулік ішінде 1 қағазға екі бүргеден артық түспесе, жәндіктер "бірен-саран" болып есептеледі, 3-тен 10-ға дейін кездесе, – "бүрге көп", ал 10-нан артық бүрге кездесе, "бүрге өте көп" деп саналады.

108. Төсек қандалаларын жою жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін бағалау кезінде олардың неғұрлым болуы мүмкін жерлері қаралады, қарау нәтижелері мынадай болып жазылады: "бірен-саран жәндік", "жәндіктердің жиналуы" деген жазбалар, ал қандалалар болмаған жағдайда "жәндіктер анықталмады".

109. Педикулезге қарсы іс-шаралардың тиімділігін бағалау кезінде өңдеуден кейін жәндіктер мен сіркелердің мүлдем болмауы қанағаттанарлық көрсеткіш болып саналады.

5. Дератизацияны ұйымдастыру және жүргізу

110. Дератизациялау кеміргіштерді жою және кеміргіштер қоныстанған объектілерді олардан тазарту мақсатында немесе инфекциялық аурулардың кеңінен таралуын және экономикалық жағынан шығынды болдырмауды қамтамасыз ететін кеміргіштердің санын ең төменгі деңгейде тұрақты ұстап тұру үшін жүзеге асырылады.

111. Кенттік дератизациялау мынадай типтерге бөлінеді:

1) жаппай дератизациялау – елді мекеннің шегінде ашық тіршілік ету орындарын қоса алғанда, барлық елді мекеннің аумағында жылына 2 реттен сиретпей жүргізіледі;

2) ошақтық дератизациялау – инфекциялық аурулардың ошағындағы және оған іргелес аумақтағы дератизациялау. Таралуына кеміргіштер қатысуы мүмкін инфекциялық аурулар тіркелген кезде жүргізіледі;

3) іріктеп дератизациялау – жекелеген учаскелерде немесе құрылыстарда, негізінен эпидемиялық маңызы бар объектілерде: ет- және балық комбинаттарында, тоңазытқыштарда, элеваторларда, азық-түлік қоймаларында, емдеу және балалар мекемелерінде, мал шаруашылығы фермаларында кеміргіштерді жою қажет болған жағдайда жүргізіледі.

112. Дератизациялау улы қармақжемдерді қою, тозаңдату, газдау әдістерімен физикалық, механикалық, химиялық әдістермен жүргізіледі. Дератизациялау тәсілі мен әдісін таңдау өңделетін объектінің ерекшеліктерімен, нысаналы кеміргіштердің экологиясымен және дератизациялау құралдарының қасиеттерімен айқындалады.

113. Денсаулық сақтау ұйымдарының, балалар ұйымдарының, қоғамдық тамақтану, азық-түлік саудасы объектілерінің құрылыстары мен аумақтарының барлық ауданы тоқсанына бір рет кеміргіштердің болуына тексеруге жатады.

114. Профилактикалық дератизациялау жұмыстарының тиімділігін камтамасыз ету үшін өңдеулердің белгілі бір жиілігін сақтау көзделеді. Егер пайдалынатын препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулықта өзгесі ұсынылмаса, онда үй-жайларды дератизациялау 2-3 айда 1 рет, аумақты дератизациялау жылына 4-6 рет жүргізіледі. Үй-жайларда кеміргіштер ұзақ уақыт болмаған кезде өңдеу жүргізілмейді, ал аумақты өңдеу саны екі есе қысқартылады.

115. Азық-түлік саудасы, қоғамдық тамақтану объектілерінде, көкөніс сақтау қоймаларында, қоймаларда, тұрғын үй-жайларда және аула ішіндегі құрылыстарда уланған қармақжем дератизациялау құралдарын қолдану жөніндегі нұсқаулықта көзделген қолдану режиміне сәйкес қойылады. Балалар ұйымдарының үй-жайларында балаларға қолжетімді улы қармақжемді қоюға жол берілмейді, ал кеміргіштерді жою тек механикалық әдістермен жүргізіледі.

116. Дератизациялау құралдарының сыртқы пішінінің тамақ өнімдерінен, мал жемінен, үй заттарынан, дәрілік препараттардан айрықша айырмашылығы болуы тиіс. Қармақжемдердің тағамдық негізі ретінде адамдар қызығатындай ұнтақталмаған күнбағыс дәні және өзге де өнімдер пайдаланбайды. Қайғылы оқиғаларды болдырмау үшін кеміргіштерге арналған родентицидті қармақжемді ашық түске бояу қажет.

117. Ашық аумақтарда улы қармақжем тек жасырын қойылады және адамдарға, үй жануарлары мен құстарға қолжетімді болмауы тиіс.

118. Қармақжемдерді дайындау жұмыстары арнайы қоспаларды қолдана отырып барынша механикаландырылуы тиіс. Улы қармақжемдерді дайындау және өлшеп-орау сорып-шығаратын жүйені қолдану және нақты дератизациялау құралдарына арналған тиісті нұсқаулықтарда көрсетілген қауіпсіздік шараларын сақтай отырып жүргізіледі.

119. Қармақжемдерді дайындайтын жұмыс үй-жайларында ауада родентицидтің әсер ететін заттары болуына мерзімдік бақылау жүргізіледі.

120. Ыдысқа салынбаған тамақ өнімдері бар үй-жайларда сусымалы (соның ішінде дәнді) улы қармақжемдерді қолдануға және дуст түріндегі дератизациялау құралдарын пайдалануға тыйым салынады.

121. Адамдар үнемі болатын үй-жайларда дератизациялау аяқталғаннан кейін уы бар қармақжемнің барлық қалдықтары кәдеге жарату мақсатында жиналуы тиіс. Балалардың және үй жануарларының қолжетімсіз орындарында қармақжем қорғалатын объектіде кеміргіштердің қоныстануын болдырмау үшін қалдырылады.

122. Дератизация тиімділігіне мыналар арқылы қол жеткізіледі:

1) кеміргіштер қоныстанған барлық үй-жайларды жаппай өңдеу жүргізу үшін объектіде санитариялық күнді өткізу;

2) қармақжемді қолдану жөніндегі нұсқаулықта көзделген қармақжемді қою технологиясын сақтау;

3) қойма үй-жайларында дератизациялауды жүргізетін адамдар үшін ені кемінде 70 см қабырғалар бойымен өтетін құрылғылар арқылы қабырғаларға, бұрыштарға және техникалық жүйелерге тұрақты түрде кедергісіз жетуді қамтамасыз ету;

4) әртүрлі материалдарды сақтайтын барлық орындарда еденнен кемінде 15 см биіктікте тұратын стеллаждармен жабдықтау;

5) азық-түлікті және су қорын оларға кеміргіштердің кіру мүмкіндігін барынша қиындататын жағдайда сақтау;

6) профилактикалық өңдеу жүргізу үшін қармақжемді қойғанға дейін дератизациялауды жүргізетін адамдардың барлық үй-жайларға кедергісіз кіруін қамтамасыз ету;

7) ғимараттар мен үй-жайларға кеміргіштерді кіргізбеу қағидаларын сақтау;

8) барлық үй-жайлар мен оларға іргелес аумақты тұрақты тазалау және белгіленген мерзімде қоқысты шығару.

123. Елді мекенде жаппай дератизациялау жүргізген кезде бұл туралы оның тұрғындары дератизацияны басталуға 24 сағат бұрын бұқаралық ақпарат құралы арқылы хабарланады.

124. Елді мекенді немесе оның бір бөлігін нөмірленетін және сызба картаға түсірілетін учаскелерге бөледі. Учаскенің көлемін жұмыс көлеміне қарай айқындайды. Әрбір учаске нақты дератизаторға бекітіледі.

125. Кеміргіштер мекендейтін құрылыстарды дератизатор айына екі рет немесе нақты жағдайларға байланысты одан да жиі аралайды. Дератизациялау тиімділігінің артуына қарай дератизатордың кеміргіштерден таза құрылыстарды тексеру жиілігі азаяды.

126. Кеміргіштермен байланысты инфекциялық аурулар пайда болған кезде осы қағидалардың 114, 122, 124, 125-тармақтарында көрсетілген шараларды жүзеге асырудан бөлек шұғыл профилактиканың типі бойынша дератизациялау іс-шаралары жүргізіледі: аттрактант ретінде құрамында өсімдік майы бар улы тағамдық қармақжемдерде қатты әсер ететін ратицидтер қолданылады.

127. Синантропты кеміргіштерге қарсы күрестің неғұрлым тиімді әдістемесінің негізгі қағидаты кеміргіштер мекендейтін барлық жерде оларға қарсы күрес құралдарды қолдану және осы әсердің үздіксіздігі болып табылады.

128. Күресудің негізгі құралы ретінде антикоагулянттары бар ұзақ сақталатын қармақжемдерді, ал қатты әсер ететін уы бар қармақжемдерді кеміргіштер санының күздік шегіне жетуі және көктемде көбеюі кезінде жылына екі рет, сондай-ақ эпидкөрсеткіштер бойынша қолдану қажет.

129. Қыспаларды, қақпандарды және басқа да тұзақтарды дератизациялаудың қосымша әдісі ретінде жекелеген объектілерде қолдану ұсынылады.

130. Кеміргіштердің індерін және жүретін жолдарын тозаңдауға арналған уларды аз мөлшерде қолдану керек, себебі бұл тәсіл қоршаған ортаның пестицидтермен қатты ластануына әкеп соқтырады және өндеу жүргізілген үй-жайда үнемі болатын адамдар үшін жүргізілетін жұмыстардың қауіптілігін арттырады.

131. Сапалы дератизация жүргізудің маңызды шарты улы қармақжемдерге кеміргіштерді қызықтыратын түрлі азық-түлік өнімдерін: ұнды, дәнді, жарманы, қантты, өсімдік майын; сирек жағдайда нанды, көкөністі, ет пен балық қалдықтарын пайдалану болып табылады.

132. Дератизациялау іс-шараларының барысын бақылауды халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшелерінің мамандары жүзеге асырады.

133. Осы қағидаларға 11-қосымшаға сәйкес жүргізілетін кеміргіштердің санын есепке алу дератизациялау сапасының көрсеткіші боп табылады.

134. Елді мекендегі дератизациялау кеміргіштердің кемінде 80 %-ы қырылған кезде тиімді болып танылады.

6. Дезинфекция, дезинсекция және дератизация қызмет көрсетуші жеке және заңды тұлғаларға талаптар

135. Дезқұралдарды өндіру жеке тұрған ғимаратта жүзеге асырылуға тиіс. Дезинфекциялау, дезинсекциялау және дератизациялау препараттары өндіру әртүрлі үй-жайларда бөлек жүзеге асырылады.

136. Өндіріс және қойма үй-жайлары беті жеңіл тазартылатын әрі залалсыздандырылатын тиісті технологиялық жабдықпен, стеллаждармен, сөрелермен, шкафтармен жабдықталуға тиіс.

137. Өндірістік үй-жайларда химиялық заттардың ықпал етуіне төзімді жабындылар қарастырылуға тиіс. Құрылыстың қабырғалары, төбелері мен беттері ылғалды тазалауға мүмкін болатын материалдардан жасалуға тиіс.

138. Шаруашылық жүргізуші субъектілердің басшылары;

1) дезинфекциялық қызметті жүзеге асыру процесінде өзіндік және қоғамдық қауіпсіздік шараларының сақталуын қамтамасыз етуге;

2) өндірістік бақылауды соның ішінде зертханалық зерттеулер мен сынақтарды өткізу арқылы жүзеге асыруға;

3) халыққа, халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшелеріне

халықтың денсаулығына қауіп төндіретін авариялық жағдайлар немесе технологиялық процестердің бұзылуы туралы уақтылы хабардар етуге тиіс.

139. Дезинфекция, дезинсекция мен дератизация құралдарын мен препараттарын өндіру, көтерме сату немесе оларды пайдаланумен байланысты қызмет көрсетуші жеке және заңды тұлғалар үй-жайлардың көлемін осы қағидаларға 12-қосымшаға сәйкес қарастыруға тиіс.

140. Қызметкерлерге арналған үй-жай себезгімен және санитарлық тораппен, арнайы және өз киімдерін бөлек сақтауға арналған шкафтармен жабдықталуға, алғашқы медициналық жәрдем қобдишасымен және жеке қорғаныш әрі жеке бас гигиенасы құралдарымен жарақталуға тиіс.

141. Дезқұралдардың жұмыс істеуге арналған ерітінділерін дайындау, уланған қармақтарды әр жерге қою, дайындау жөніндегі жұмыс міндетті түрде арнайы киімді (бұдан әрі - арнайы киім) және жеке қорғаныш құралдарын (костюмдерді, қолғаптарды, бас киімді, противогазды немесе респираторларды) пайдалана отырып жүргізілуіне тиіс. Ең бірінші қолғапты жуып шешу керек, содан соң басқа қорғаныш құралдары шешіледі. Үй-жайларды өңдеу кезінде оператор әрбір 40 минут сайын 10-15 минутқа таза ауаға немесе өңделіп жатқан аймақтан тыс шығуға тиіс.

142. Жұмыс істеуге арналған ерітінділерді, эмульсияларды, қармақжемдерді өлшеп салу, дайындау, кейіннен кептіре отырып, киім-кешектерді инсектицидтермен, репелленттермен импрегнациялау жылжымалы желдеткішпен жабдықталған арнайы үй-жайда жүргізілуіне тиіс. Осы үй-жайларға бөтен адамдар кіруге, өз киімдерін, тамақ өнімдерін сақтауға, тамақ ішуге, темекі тартуға болмайды.

143. Дезқұралдарды сақтауға және беруге арналған зертхана мен үй-жайлар ішке сору-сыртқа шығару желдеткішімен қамтамасыз етілуі қажет.

144. Арнайы киімді жуу, залалсыздандыру арнайы жабдықталған үй-жайда жүргізіледі, үйде және жұмыс орындарында жууға болмайды.

145. Объектілерде дезинфекциялық іс-шаралар объектінің (тапсырысшының) өкілі болғанда жүргізіледі. Өңдеуге жататын үй-жайдағы адамдар дезинфекциялық іс-шаралардың жүргізілуі және тиісті сақтандыру шаралары туралы алдын ала хабардар болуға тиісті. Өңдеу жүргізілетін жерлерде өңдеуге қатысы жоқ адамдардың, сондай-ақ үй жануаларының болуына рұқсат етілмейді.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына

1-қосымша

Дезинфекция, дезинсекция, дератизация құралдарының қауіптілігін сыныптау

Дезинфекция құралдарының қауіптілігін сыныптау

1-кесте

Қауіптілік сыныбы	Уыттың қатты әсер ету аймағы: қатты әсер ету деңгейінің шығын нормасына қатынасы	Қолданылуға ұсынылатын шарттар
1-сынып - өте қауіпті	1-ден кем	Экстремалды жағдайларда (эпидемиологиялық көрсеткіштер бойынша) арнайы костюмдерде және газқағарларда пайдаланылады
2-сынып – қауіптілігі жоғары	1-3	Тыныс алу органдарын, көзді, теріні қорғайтын құралдармен адамдар болмаған кезде пайдаланылады
3-сынып - қауіптілігі орташа	3, 1-10	Тыныс алу органдарын және көзді қорғайтын құралдарсыз, бірақ адамдар болмаған кезде пайдаланылады
4-сынып - қауіптілігі аз	10-нан артық	Қолдану аясын шектемей пайдаланылады

Дезинсекция құралдарының қауіптілігін сыныптау

2-кесте

Қауіптілік сыныбы	Биоцидті әсер ету аймағы		Дезинфекциялауда препараттарды қолдану мүмкіндігі және саласы туралы қорытынды
	күшті	күштілігі аз	
	шығын нормасы	шығын нормасы	
1-сынып - өте қауіпті	< 10	< 1	Пайдалануға ұсынылмайды
2-сынып - қауіптілігі жоғары	10-30	1-5	Регламенттелген қолдану шарттарын (құрал шығыны, желдету және ылғалды жинау) сақтай отырып, адамдар болмаған кезде тыныс алу органдарын, көзді, теріні қорғайтын құралдары бар кәсіби контингенттің қана қолдануы үшін ұсынылады.
3-сынып - қауіптілігі орташа	31-100	5,1-10	Кез келген типтегі үй-жайларда регламенттелген қолдану шарттарын (құрал шығыны, желдету режимі, жинау) сақтай отырып, кәсіби контингент пен тұрғындардың тұрмыста пайдалануы үшін ұсынылады.
4-сынып - қауіптілігі аз	> 100	> 10	Қолдану аясын шектемей пайдаланылады

Родентицидтердің қауіптілігін сыныптау

3-кесте

Лимиттеуші қабілеттері	Көрсеткіштері	Қауіптілік сыныптары				
		1-сынып – өте қауіпті		2-сынып – қауіптілігі жоғары	3-сынып – қауіптілігі орташа	4-сынып – қауіпті-лігі аз
		"А"	"Б"			
Күшті уыттылық (ықтимал қауіпті жолдарға арналған)	ЛД50 асқазанға енгізген кезде, мг/кг	<2	2,1-14	15-150	151-5000	>5000
	TL50. d cep	<1	>1	>1	>1	>1
	Антитод	-	+	+	+	+
	ЛД50 теріге енгізген кезде, мг/кг	<100		100-500	501-2500	>2500
	ЛС50 ингаляция кезінде, мг/кг	<500		500-5000	5001-50000	>50000
	C20 (ауаға ұшып кету дәрежесі бойынша) фумиганттар үшін	Өлім-жітім мүмкіндігі бар қатты улану		Қатты әсер ету шегінен жоғары улану	Қатты әсер ету шегінің деңгейіндегі улану	Уланудың болмауы
Таңдамалы уыттылық (ТУ)	ЛД50 жануарлардың мақсатты емес түріне арналған (мысық, ит, шошқа, тауық) ЛД50 жануарлардың арнайы түріне (кеміргіштер)	<3		3,1-2	9,1-37	>27
Кумулятивті әсер	ЛД50 ⁿ Ккум= ЛД50 ¹	<1		1-3	3,5-5	>5
Тұрақтылық (топырақ)	Уытты емес компоненттерге ыдырау уақыты (T1/2), ай	>12		6-12	1-6,1	<1

Ескертпе:

(+) – антидоттың болуы, (-) – антидоттың болмауы;

ЛД50 – орташа өлім-жітім дозасы;

TL50 – жануарлардың 50 %-ы өлген уақыт ішіндегі эксперименттік әсер ету сәтінен бастап өткен уақыт;

C20 – 20 Цельсий градус температурасы кезінде ауадағы заттар буының шоғырлануы;

Ккум – кумуляция коэффициенті;

ЛД50ⁿ – жиынтық енгізу кезіндегі орташа өлім-жітім дозасы;

ЛД50¹ – бір рет енгізу кезіндегі орташа өлім-жітім дозасы;

T1/2 – ыдыраудың жартылай кезеңі.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
2-қосымша

Жекелеген объектілерді зарарсыздандыру кезіндегі дезинфекциялық ерітінділердің шығынын жоспарлау нормалары

Ескерту. 2-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Ұлттық экономика министрінің 23.10.2015 № 677 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1-кесте

Зарарсыздандыру объектісі	Өлшем бірлігі	Дезинфекциялық құралдың орташа саны	Ескертпе
Тұрғын үй-жайлардағы бет	1 м ²	Препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға) сәйкес	Күйдіргі ошағында екі рет өңдеуді есепке ала отырып, нормасы 2 литр
Киім-кешек	1 кг	Жұмыс ерітіндісінің 4 - 5 литрі	
Ыдыс-аяқ және өзгелер	1 жиынтық	Жұмыс ерітіндісінің 2 - 3 литрі	
Топырақ беті, қалдықтар	1 м ²	Жұмыс ерітіндісінің 2 литрі	Күйдіргі кезінде 8 - 10 литр
Бөлінділер	1 кг немесе л	Препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға) сәйкес	Күйдіргі кезінде 0,5 литр
Тамақ қалдықтары	1 кг	0,1 кг	

Ескертпе: Ыдыс-аяқ жиынтығына мыналар кіреді: 2 тәрелке, стақан және табақшасы бар шыны аяқ, 2 қасық, шанышқы және пышақ.

2-кесте

Объекті	Негізгі зарарсыздандыру объектілеріне арналған жұмыстың орташа көлемі			
	Үй-жай м ² -мен	Киім-кешек килограммен (бұдан әрі – кг)	Ыдыс-аяқ жиынтығымен	Төсек-орын жабдығы кг-мен
Үй ошағы	200	5	3	30
Ұйымдастырылған ұжым (білім беру ұйымы, қарттар, мүгедектер үйі және басқалары)	450	50	50	100

1. Ошақтарда дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдардың шығынын жоспарлау үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X = Q \times (X_1 + X_2 + X_3 + X_4 + X_5), \text{ мұнда}$$

X – дезинфекциялық құралдарға жылдық қажеттілік (килограммен немесе литрмен);

Q – дезинфекция саны (соңғы екі жылда орындалған дезинфекциялардың орташа саны);

X₁ – беттерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

X_2 – киім-кешектерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

X_3 – бөлінділерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

X_4 – тамақ қалдықтарына дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

X_5 – ыдыс-аяқтарға дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

1) беттерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілікті есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_1 = 0,01 \times ((N_1 \times K \times (S_1 + S_2 + S_3)), \text{ мұнда}$$

N_1 – бір шаршы метрге дезинфекциялық құрал шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

K_1 – препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес препарат бойынша дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (%);

S_1 – дезинфекциялануға тиісті үй-жайдың ауданы (шаршы метрмен);

S_2 – дезинфекциялануға тиісті жабдықтың ауданы (шаршы метрмен);

S_3 – дезинфекциялануға тиісті басқа да объектілердің ауданы (шаршы метрмен);

2) киім-кешектерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдардың шығынын есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_2 = 0,01 \times N_2 \times K_2 \times B, \text{ мұнда}$$

N_2 – киім-кешектің бір килограммына дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

K_2 – препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес препарат бойынша дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (%);

B – дезинфекциялануға тиісті киім-кешектің көлемі (килограммен);

3) бөлінділерге дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдардың шығынын есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_3 = 0,01 \times N_3 \times K_3 \times V, \text{ мұнда}$$

N_3 – бөлінділердің бір килограммына немесе литріне дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

K_3 – препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес препарат бойынша дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (%);

V – дезинфекциялануға тиісті бөлінділердің көлемі (килограммен немесе литрмен);

4) тамақ қалдықтарына дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдардың шығынын есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_4 = 0,01 \times N_4 \times K_4 \times O, \text{ мұнда}$$

N_4 – тамақ қалдықтарының бір килограммына немесе литріне дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

K_4 – препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес препарат бойынша дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (%);

O – дезинфекциялануға тиісті тамақ қалдықтарының көлемі (килограммен немесе литрмен);

5) ыдыс-аяқтарға дезинфекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдардың шығынын есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_5 = 0,01 \times N_5 \times K_5 \times P, \text{ мұнда}$$

N_5 – ыдыс-аяқтың бір жиынтығына дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

K_5 – препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес препарат бойынша дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (%);

P – дезинфекциялануға тиісті ыдыс-аяқ жиынтықтарының саны (жиынтықтар).

2. Дезинсекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілікті есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$$X_6 = N_6 \times S_6, \text{ мұнда}$$

X_6 – дезинсекция жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

N_6 – бір шаршы метрге дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

S_6 – дезинсекциялануға тиісті аудан (шаршы метрмен).

3. Дератизация жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілікті есептеу үшін мына формуланы пайдаланады:

$X_7 = N_7 \times S_7$, мұнда

X_6 – дератизация жүргізу үшін дезинфекциялық құралдарға қажеттілік;

N_7 – бір шаршы метрге дезинфекциялық құралдар шығынының нормасы (препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға, ұсынымдарға) сәйкес);

S_7 – дератизациялауға тиісті аудан (шаршы метрмен).

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
3-қосымша

Денсаулық сақтау ұйымдарының дезинфекциялау құралдарына қажеттілігін есептеу

1. Үй-жайларға, жабдықтарға ағымдағы дезинфекция жүргізу үшін денсаулық сақтау ұйымдарының дезинфекциялық құралдарына қажеттілігін есептеудің мынадай формуласы пайдаланылады:

NK

$X1 = Q \frac{S1 + S2 + S3}{100}$, мұндағы

$X1$ – ұйымдардың дезинфекциялық құралдарға жылдық қажеттілігі (килограмммен немесе литрмен);

Q – дезинфекция саны (жұмыс күндерінің санына және дезинфекция жүргізу жиілігіне негізделі отырып);

N – дезинфекциялық құралдың жұмсалыу нормасы (бір литрге бір шаршы метр);

K – дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы (пайызбен);

$S1$ – дезинфекциялануға тиісті үй-жайдың ауданы (шаршы метрмен);

S2 – дезинфекциялануға тиісті жабдықтың ауданы (санитариялық-техникалық жабдықтардың әр бірлігінің ауданы бір шаршы метрге, ванналар – үш шаршы метрге қабылданады);

S3 – дезинфекциялануға тиісті басқа да объектілердің ауданы (шаршы метрмен).

2. Емшара бөлмесінде, таңып-байлау бөлмесінде, операциялық, босандыру залдарында қорытынды дезинфекция жүргізу үшін денсаулық сақтау ұйымдарының дезинфекциялық құралдарға қажеттілігін есептеудің мынадай формуласы қолданылады:

NK

$$X2 = 52 \frac{NK}{100} S4, \text{ мұндағы}$$

X2 – күрделі жинау жүргізу үшін ұйымдардың дезинфекциялық құралдарға жылдық қажеттілігі;

52 – күрделі жинау саны (аптасына бір рет есебімен);

N – бір шаршы метрге дезинфекциялық құралдың жұмсалыу нормасы;

K – дезинфекциялық ерітіндінің шоғырлануы;

S4 – ауқымды жиналуға тиісті оралымды аудан.

3. Денсаулық сақтау ұйымдарын дезинфекциялау-стерильдеу жабдықтарымен қамтамасыз ету үшін мынадай қажеттілік есебі қолданылады:

1) дезинфекциялау-стерильдеу жабдықтарына (автоклавтар, механикалық және ультрадыбысты жуғыштар, бикстер) қажеттіліктер стерильденуге тиісті жұмсақ материалдың (таңып байлау), хирургиялық киім-кешектің, жаялықтардың, медициналық құрал-саймандардың, тиісті стерильдеу режимі бар бұйымдардың көлеміне қарай айқындалады;

2) бикстер мен автоклавтар, стерилизаторлар көлемінің үштен екісіне толтырылуы тиіс. Бикстерге біркелкі материал салынады.

3) автоклавтарға материалдарды (бикстерді) салу жиілігі тәулігіне 5 (бестен) аспауы, құрғақ қыздыратын шкафтарда 8 (сегізден) аспауы тиіс;

4) қажетті жабдықтар саны ауысымына салу жиілігіне салу көлемін көбейтуге байланысты айқындалады;

5) стерильдеу қораптарының саны 1-типтегі стерилизаторлар үшін ауысымына 20 бикстен артық емес, 2-типтегі стерилизаторлар үшін 5-8 бикске бір рет салған кезде ауысымына 40 бикстен артық емес, 3-типтегі стерилизаторлар үшін ауысымына 25 бикс, 4-типтегі стерилизаторлар үшін ауысымына 65 бикс болып айқындалады.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын

санитариялық-эпидемиологиялық
талаптар" санитариялық
қағидаларына

4-қосымша

Медициналық мақсаттағы бұйымдарды дезинфекциялау

Дезинфекциялау әдісі	Дезинфекция режимі			Қолданылуы	Дезинфекциялау шарттары
	Температура, Цельсий градуспен (бұдан әрі - °С)	Шоғырлану, пайызбен (бұдан әрі - %)	Дезинфекциялау уақыты, минутпен		
Қайнату: дистильденген суда; Дистильденген сумен қоса екі көмір қышқылды натрий (ас содасы)	98	2,0	30 15	Шыныдан, металдан, термиялық тұрақты полимерлі материалдардан, резеңкеден жасалған бұйымдар үшін	Суға толық батыру
Булау: Булау стерилизаторында немесе дезинфекциялау камерасында жүргізіледі	110		20	Шыныдан, металдан, резеңкеден, латекстен, термиялық тұрақты полимерлерден жасалған бұйымдар үшін	Стерильдеу қораптарына салынады
Ауамен: Құрғақ ыстық ауамен ауа стерилизаторында жүргізіледі	120		45	Шыныдан және металдан жасалған бұйымдар үшін	Науаларда орамасыз жүргізіледі
Химиялық: Шыны, пластмасса немесе эмальды ыдыста жүргізіледі	Препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға) сәйкес			Шыныдан, тоттануға төзімді материалдан, полимерлі материалдардан, резеңкеден жасалған бұйымдар үшін	Ерітіндіге толық батыру

Ескертпе:

Химиялық тәсілмен дезинфекциялаудан кейін бұйымдар дезинфекциялық құралдың иісі толық кеткенге дейін ағынды сумен жуылуы тиіс.

Қайнату және булау әдісімен дезинфекциялау кезінде полимерлі материалдардан жасалған бұйымдар дәкеге оралуы тиіс.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-

Медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеу алдында өңдеу

№ 1 кесте

Өңдеу жүргізу кезіндегі процестер	Ерітіндінің бастапқы температурасы ⁰ С	Ұстау уақыты, минутпен
1. Дезинфекциялау аяқталған соң ММБ-ы ағынды сумен шайылады		0,5
одан кейін: жуу заты ерітінділерінің біріне толық батырылған кезде малынады	20 – 50	15
2. Жөкенің немесе мақталы-дәке тампонының көмегімен әр бұйымды жуу ерітіндісімен жуу		0,5
3. Ағынды сумен шаю		10,0
4. Тазартылған сумен шаю		0,5
5. Кептіру шкафында ыстық ауамен кептіру	85	Ылғал толық кеткенге дейін

Жуу ерітіндісін дайындау

№ 2 кесте

Компоненттердің атауы	Дайындауға арналған компоненттер саны	Қолданылуы
1. Жуу заты Ауыз су	3 грамм (бұдан әрі – гр) 1 литрге дейін	Механикаландырылған тазалау кезінде (ағынды әдіс, жөкемен жуу, ультрадыбысты пайдалану) қолданылады
2. Жуу заты Ауыз су	1,5 гр 1 литрге дейін	Механикаландырылған тазалау кезінде ротациялау әдісімен қолданылады
3. Жуу заты Ауыз су	5 гр 1 литрге дейін	Қолмен тазалау кезінде қолданылады
4. Сутегі тотығы ерітіндісі 27,5%. Жуу заты Ауыз су	17 гр 5 гр 1 литрге дейін	Механикаландырылған тазалау кезінде (ағынды әдіс, жөкемен жуу, ультрадыбысты пайдалану) және қолмен тазалау кезінде қолданылады
5. Жуу заты 0,8% Ауыз су Жуу заты 1,6 % Ауыз су	8 миллилитр (бұдан әрі – мл) концентрат 1 литрге дейін 16 мл концентрат 1 литрге дейін	Қолмен тазалау кезінде қолданылады

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-

Медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеу әдістері Химиялық стерильдеу әдісі (химиялық препараттардың ерітінділері)

№ 1-кесте

Стерильдеу агенті	Стерильдеу режимі (температура, ұстау уақыты)	Бұйымдардың атауы	Стерильдеу жүргізу шарттары
Дезқұралдың ерітіндісі	Препаратты қолдану жөніндегі нұсқаулыққа (әдістемелік нұсқауларға) сәйкес	Полимерлі материалдардан , резеңкеден, шынылардан, тоттануға төзімді металдардан жасалған бұйымдар үшін ұсынылады	Бұйымды ерітіндіге толық батырған кезде жүргізіледі, содан кейін бұйым стерильді сумен жуылады. Стерильденген жаймалар төселген стерильді ыдыстағы стерильденген бұйымды сақтау мерзімі – 3 тәулік.

1. Стерильдеу процесінде ерітінділердің температурасы ұсталмайды.
2. Дезинфекциялау ерітіндісіне бұйымдарды батыру үшін шыныдан, пластмассадан жасалған немесе эмальмен қапталған ыдыстар пайдаланылуы тиіс.

Бумен стерильдеу әдісі (жоғары қысымдағы қаныққан сулы бу)

№ 2-кесте

Стерильдеу режимі			Қолданылуы
Стерильдеу камерасындағы будың қысымы, кг/см ²	Стерильдеу камерасындағы температура, °С	Ұстау уақыты, минутпен	
Номинальды мәні	Номинальды мәні	Қолмен, жартылай автоматты және автоматты басқару кезінде	
0,20 шекті ауытқу 0,02 (2,0 ауытқу плюс-минус 0,2)	1 3 2 плюс-минус 2	20	Тоттануға төзімді металдардан, шыныдан, резеңкеден жасалған бұйымдар үшін ұсынылады
0,11 шекті ауытқу 0,02 (1,1 ауытқу – плюс-минус 0,2)	120 плюс 2	45	Резеңкеден, латекстен және жекелеген полимерлі материалдардан жасалған (тығыздылығы жоғары полиэтилен, поливинилхлорид - пластикаттар) бұйымдар үшін ұсынылады.

1. Стерильдеуді сүзгісіз стерильдеу қораптарында немесе сүзгісі бар стерильдеу қораптарында немесе бөзден не пергаменттен, қаптама қағаздан, ылғалға төзімді сіңдірілмеген қаптама қағаздан, Е маркалы автоматтардағы өнімдерді орауға арналған қағаздан, булау стерилизаторында бекемделген қағаздан жасалған екі қабатты жұмсақ орамада жүргізеді.

2. Сүзгісі бар қораптарда стерильденген бұйымдарды сақтау мерзімі – жиырма тәулік, қалған орамада – үш тәулік.

Ауамен стерильдеу әдісі (күрғақ ыстық ауа)

№ 3-кесте

Стерильдеу режимі		Қолданылуы
Стерильдеу камерасындағы жұмыс температурасы, °С, номинальды мәні	Стерильдеуде ұстау уақыты, минутпен, номинальды мәні	
180 (плюс 2; минус 10)	60 (плюс 5)	Металдардан, шыныдан және силикон резеңкеден жасалған бұйымдар үшін ұсынылады
160 (плюс 2; минус 10)	150	

1. Стерильдеуге күрғақ бұйымдар жатады. Стерильдеуді сіңдірілмеген қаптама қағаздан, ылғалға төзімді қаптама қағаздан, Е маркалы автоматтардағы өнімдерді орауға арналған қағаздан, аса берік орама қағаздан, бекемделген қағаздан, бекемделген екі қабатты қағаздан жасалған орамада немесе ауа стерилизаторында ашық ыдыста орамасыз жүргізеді.

2. Орамасыз стерильденген бұйымдар стерильдеуден кейін тікелей, оралған түрінде үш тәулік ішінде пайдаланылады.

Бромды метил бар этилен тотығы қоспасымен (бұдан әрі – БТ) және этилен тотығымен, формальдегид ерітіндісінің буларымен химиялық (газбен) стерильдеу әдісі

№ 4-кесте

Стерильдеу агенті	Газ дозасы, миллиграмммен	Стерильдеу режимі		Стерильдеу температурасы, °С	Ылғалдылығы	Экспозиция уақыты	Бұйымд
		плюс 18 ⁰ температурадағы газ қысымы	Сынап бағанасының миллиметрі				
1	2	3	4	5	6	7	8
	2000	0,65	490	3 5 плюс-минус 5		2 4 0 плюс-минус 5	Оп т и к кардиос лар үші

Салмағы бойынша 1:2,5 ара қатынасындағы БТ қоспасы	2000	0,65	490	5 5 плюс-минус 5	Кемінде 80%	2 4 0 плюс-минус 5	Полим матери шыны металд жасалғ бұйымд
	2000	0,65	490	5 5 плюс-минус 5		3 6 0 плюс-минус 5	Тігу ап пластм магазин
Этилен тотығы	1000	0,55	412	кемінде 18		9 6 0 плюс-минус 5	Полим матери шыны металд жасалғ бұйымд
(формальдегид) бойынша ерітінді 16 % формалин				7 5 плюс-минус 5	96%	3 0 0 плюс-минус 5	Резеңк полиме матери металд шыны, жасалғ бұйымд
Аппаратта формальдегидтің шоғырлануы бар этил спиртіндегі формальдегид ерітіндісінің 40 % буы – дециметрге шаққанда 150 миллиграмм (бұдан әрі - мг/дм)				80 плюс-ми нус 5 80 плюс-ми нус 5		1 8 0 плюс-минус 5 1 2 0 плюс-ми нус 5	Полим матери резеңк пластм жасалғ бұйымд Металд шыны, жасалғ бұйымд

1. Стерильдеуді қалыңдығы 0,06 – 0,2 миллиметр екі қабатты полиэтилен пленкадан жасалған орамада, пергаментте, сіңдірілмеген қаптама қағазда, ылғалға төзімді қаптама қағазда, Е маркалы автоматтардағы өнімдерді орауға арналған қағазда, бекемделген орама қағазда, стационарлық газ стерилизаторларында екі қабатты бекемделген қағазда, микроанаэроустатта, портативті аппаратта жүргізеді.

2. Полиэтилен үлдірден жасалған орамадағы стерильді бұйымдарды сақталу мерзімі – бес жыл, қалған орамада – жиырма күн.

3. Стерильдеуден кейін бұйымдарды желдетілетін үй-жайда шыны мен металдан жасалған бұйымдар үшін бір тәулік ішінде, резеңке мен пластмассадан жасалған бұйымдар үшін – бес-он үш тәулік, сілемейлі қабықшалармен, тіндермен, қанмен жанасатын (отыз минуттан артық) бұйымдар үшін – он төрт

тәулік, балалар үшін пайдаланылатын полимерлі материалдардан жасалған бұйымдар үшін – жиырма бір тәулік ұстап тұру тиіс.

4. Формалин буымен стерильдеу стационарлық арнайы стерилизаторларда жүргізіледі. Стерильдеу режимі аяқталуы бойынша формалин қалдықтарын бейтараптандыру уақытын алпыс минут уақытқа ұстай отырып аммиакпен бейтараптандыру жүргізілуі тиіс.

Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
7-қосымша

Медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеу сапасын бақылау

р/с №	Бақылау бағыты	Бақылау түрлері		
		Ұйымның персоналы жүзеге асыратын өзін-өзі бақылау	Метрологиялық және технологиялық бақылау	Халықтың санитариялық – эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы мемлекеттік орган ведомствосының аумақтық бөлімшесі жүзеге асыратын
1	Стерильдеу шарттарын бақылау: Стерилизаторлардың жұмысы, режимі, орау мен салу	Әр циклді көзбен шолу және Қазақстан Республикасында бекітілген тестілерді пайдалана отырып бақылау, бақылау-өлшеу аспаптарының (бұдан әрі – БӨА) жарамдылығын қадағалау	Шарттарға сәйкес, сондай-ақ монтаждаудан және жөндеуден кейін стерилизатордың, БӨА-ның техникалық жарамдылығын бақылау	Бактериологиялық тесттерді, температураны өлшеу құралдарын пайдалана отырып және көзбен шолып тоқсанына 1 рет стерилизатордың жұмысына бақылау жүргізу. Бір жылдың ішінде, сондай-ақ эталонды салу арқылы монтаждаудан және жөндеуден кейінгі көрсеткіштер бойынша барлық аппараттардың кемінде 25%-ы бақылауға жатады.
2	ММБ стерильділігін бақылау	Бактериологиялық бақылау – аптасына бір рет		Бактериологиялық бақылау - тоқсанына 1 реттен сиретпей
3	Орталықтандырылған стерилизациялық бөлімшелерде ауа ортасын бақылау	Күн сайын – желдетуді, желдету жүйелерінің, ауа баптағыштардың, бактерицидті шамдардың жұмысын бақылау. Ауа сынамаларын алу - айына 1 рет	Бактерицидті шамдардың техникалық жағдайын бақылау	Бактериологиялық бақылау - стерильді аймақта тоқсанына 1 рет
	Жасырын қанның және сілтілі компо-ненттер қалдығының болуын	Күн сайын бір уақытта өңделген бұйымдардың 1 %-		

4	бақы-лау (азопирамдық және фенолфта-леиндік сынама-лар)	(ын, бірақ әр партиядан кемінде 3-5 бірлікті	Көзбен шолып бақылауды қолдана отырып, әр тексеру кезінде іріктеу
---	---	--	---

Ескертпе: орталық стерилизациялық бөлімшенің санитариялық жағдайын бақылау кезінде әр тексеру кезінде стерильді аймақта кемінде 10 бактериологиялық шайынды алу жүргізіледі.

Алынған шайындылардың жалпы санының 1 %-нан асырмай санитариялық-көрсеткіштік микрофлораны себуге жол беріледі.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына 8-қосымша

Булау және ауа стерилизаторларының жұмыс режимінің температуралық параметрлерін бақылауға арналған бақылау нүктелерін орналастыру және химиялық тестілердің рецептурасы

Булау стерилизаторларына бақылау нүктелерін орналастыру

№ 1-кесте

Стерилизатор камера-сының сыйымдылығы, текше дециметрмен	Бақылау нүктелерінің саны	Бақылау нүктелерінің орналасуы
100-ге дейін	5	Тік бұрышты стерилизаторлар үшін: біріншісі – жүк тиейтін есіктің жанында; екіншісі – қарама-қарсы қабырғаның (жүк түсіретін есіктің) жанында; үшіншісі, төртіншісі, бесіншісі – ортада.
100-ден жоғары 750-ге дейінгіні қоса алғанда	11	Тік шеңберлі стерилизаторлар үшін: біріншісі – камераның жоғары бөлігінде; екіншісі – камераның төменгі бөлігінде; үшіншіден он біріншіге дейін – ортада.
750-ден жоғары	13	Көлденең шеңберлі стерилизаторлар үшін: біріншісі – жүк тиейтін есіктің жанында; екіншісі – қарама-қарсы қабырғаның (жүк түсіретін есіктің) жанында; үшіншіден он үшіншіге дейін – стерилизациялық қораптарының ортасында немесе әртүрлі деңгейлерде орналастырылған стерильденетін орамалардың ішінде.

Ауа стерилизаторларында бақылау нүктелерін орналастыру

№ 2-кесте

Стерилизатор камера-сының сыйымдылығы, текше дециметрмен	Бақылау нүктелерінің саны	Бақылау нүктелерінің орналасуы
80-ге дейін	5	біріншісі – камераның ортасында; екіншісі, үшіншісі – камераның төменгі бөлігінде есіктің оң және сол жағында; төртіншісі, бесіншісі – камераның төменгі бөлігінде артқы қабырғасының оң және сол жағында
80-нен жоғары	15	Бірінші, екіншісі, үшіншісі – сағат тіліне қарама-қарсы орналастырып, камераның ортасында жоғарыдан төмен үш деңгейде; төртіншіден он бесіншіге дейін – үш деңгейде бұрыштар бойынша (төртіншіден жетіншіге дейін – төменде; сегізіншіден он біріншіге дейін – ортасында; он екіншіден он бесіншіге дейін - жоғарыда)
80-нен жоғары екі камералы	30	Әрбір камера үшін ұқсас үлгімен

Ескертпе: Бақылау тестілері стерилизатор қабырғаларынан кемінде бес сантиметр қашықтықта орналастырылады.

Булау стерилизаторларының жұмыс режимінің температуралық параметрлерін бақылауға арналған химиялық тестілердің рецептурасы

№ 3-кесте

Заттардың атауы	Кристалдардың түсі, пішіні, иісі	Бақылауға жататын температуралық параметр:		
		110	120	132
1. Бояғышы бар антипирин	Түссіз кристалдар немесе иіссіз ақ ұнтақ	+	-	-
2. Қарапайым күкірт	Сары кристалдар	-	+	-
3. Бояғышы бар резорцин	Ақ немесе сарғыш кристалдар	+	-	-
4. Бояғышы бар бензой қышқылы	Инелі түссіз кристалдар немесе ақ ұнтақ	-	+	-
5. Бояғышы бар никотинамид	Әлсіз иісі бар ақ кристалды ұнтақ	-	-	+
6. Бояғышы бар несепнәр	Түссіз кристалдар	-	-	+

Ескертпе: Бояғыштар ретінде мыналар пайдаланылады: қышқыл фуксин, фенолды қызыл, бромбимол көк және геанцитокүлгін.

Ауа стерилизаторларының жұмыс режимінің температуралық параметрлерін бақылауға арналған химиялық тестілер

№ 4-кесте

--	--	--

Химиялық қоспаның атауы	Кристалдардың түсі, пішіні, иісі	Бақылауға жататын температуралық параметр	
		160 ⁰ С	180 ⁰ С
1. Левомецетин	Ақ немесе әлсіз сарғыш-жасыл рең беретін ақ ұнтақ	+	-
2. Шарап қышқылы	Ақ түсті немесе түссіз мөлдір кристалдар	-	+
3. Гидрохинон	Түссіз немесе күміс тәрізді ақшыл-сұр кристалдар	-	+
4. Тионесепнәр	Жалтыраған түссіз кристалдар	-	+
5. Янтарь қышқылы	Түссіз кристалдар	-	+

Ауа стерилизаторларының жұмысын бақылау үшін пайдаланылатын химиялық тестілердің құрамына бояғыш қоспайды, себебі көрсетілген химиялық қоспалар балқыту температурасына жеткен кезде өзінің түсін өзгертеді.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
9-қосымша

Медициналық бұйымдарды стерильдеу бойынша жұмысты есепке алу журналдын нысаны

Күні	Стерилизатордың маркасы, нөмірі	Бөлімше, бұйымдар саны	Орама	Стерильдеу уақыты		Режим		Тест-бақылау нәтижелері	
				басталуы	соңы	қысым	температурасы	Химиялық	түсін өзгерткіш индикаторлар саны
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

1. Химиялық, термохимиялық индикаторларды қолдана отырып, стерилизаторлардың жұмысын химиялық әдіспен бақылау нәтижелерін бағалау кезінде қанағаттанғысыз нәтижелердің санын 10-бағанда көрсету керек.

2. Биологиялық тестілерді қолдана отырып, стерилизаторлардың жұмысын бактериологиялық әдіспен бақылау нәтижелерін бағалау кезінде қанағаттанғысыз нәтижелердің санын 12-бағанда көрсету керек.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
10-қосымша

Эндоскоптар мен олардың құрал-саймандарын дезинфекциялау, стерильдеу алдында тазарту және стерильдеу

Стерильді емес эндоскопиялық манипуляциялар кезінде (өзінің микробтық көрінісі бар ағза қуысына табиғи жолдар арқылы эндоскоп енгізілген кезде) пайдаланылатын эндоскоптар үшін өңдеу кезеңдері алдын ала тазартуды, соңғы тазартуды, жоғары деңгейдегі дезинфекцияны және микроағзалармен екінші рет ластануды болдырмайтын жағдайларда сақтауды қамтиды.

Стерильді эндоскопиялық манипуляциялар кезінде (хирургиялық араласулар кезінде пайдаланылатын стерильді құрал-саймандарды олардың каналдары арқылы енгізу, эндоскоптарды стерильді қуыстарға енгізу, жарамен, қанмен жанасу) пайдаланылатын эндоскоптар пайдаланылғаннан кейін алдын ала тазартуға, стерильдеу алдында тазартуға, стерильдеуге және микроағзалармен екінші рет ластануды болдырмайтын жағдайларда тікелей сақтауға жатады.

Эндоскопиялық манипуляциялар кезінде пайдаланылатын эндоскоптардың құрал-саймандары барлық жағдайларда алдын ала тазартуға, стерильдеу алдында тазартуға, стерильдеуге және микроағзалармен екінші рет ластануды болдырмайтын жағдайларда сақтауға жатады.

Аспаптар мен құрал-саймандар әрбір зерттеуден кейін бөлшектеледі, қаннан, сілемейден және басқа да қоспалардан щеткамен тазартылады және дезинфекциялау ерітінділерімен өңделеді.

Инфекциялық аурулармен ауыратын науқастарға пайдаланылатын эндоскоптар мен олардың құрал-саймандары тиісті инфекция кезінде және нақты препаратты қолдану жөніндегі әдістемелік нұсқауларда ұсынылған режимдер бойынша соңғы немесе стерильдеу алдындағы тазарту алдында алдын ала тазартудан кейін қосымша дезинфекцияға жатады. Қолданылатын дезинфекциялау құралдары органикалық ластануды бекітетін әсерге ие болмауы тиіс. Эндоскоптар мен олардың құрал-саймандарын өңдеуді орындайтын медицина қызметкері міндетті түрде жеке халат киюі және инфекция жұқтырылған материал мен дезинфекциялау құралдарының теріге түсуін болдырмайтын жеке қорғаныш құралдарын (қолғаптарды, бетперделерді, көзілдірікті немесе қалқаншаларды) пайдалануы тиіс.

1. Алдын ала тазарту.

Бұл емшара аяқталғаннан кейін дереу орындалатын өңдеудің ең бірінші кезеңі – пациенттің денесінен эндоскопты алып тастау. Оның басты міндеті эндоскоптың беттерінде және каналдарында жаппай ластануларды болдырмаудан тұрады. Алдын ала тазарту емшара орындалған сол үй-жайда жүргізіледі; эндоскоп жарық көзіне және эндоскопиялық сорғыға қосылған күйінде қалады. Алдын ала тазарту қол тәсілімен жүзеге асырылады. Бұл кезең

эндоскоптың жұмыс бөлігін (ластануды бекітпейтін) жуу құралының ерітіндісіне батырылған сулықпен (басқару блогынан бастап шеткі ұшына қарай бағытта) сұртумен, эндоскоп каналдары арқылы жуу құралын айдаумен аяқталады. Эндоскоптарды алдын ала тазарту үшін медициналық мақсаттағы бұйымдарды стерильдеу алдында тазартуға рұқсат етілген құралдар белгіленген тәртіппен қолданылуы тиіс. Құрамында ферменттер бар жуу құралдары эндоскопиялық аппаратураны тазарту үшін қолайлы құралдар болып табылады.

Сулықтар пайдаланылғаннан кейін неғұрлым төзімді қоздырғыштың режимі бойынша вирустарға, бактерияларға (туберкулездің микобактерияларын қоса алғанда) және Кандида грибоктарына қатысты тиімді құралдармен дезинфекцияланады.

Алдын ала тазарту аяқталғаннан кейін жуу ерітіндісіне батыру алдында эндоскоптың герметикалығын тексеру міндетті түрде жүргізіледі. Бұл рәсім су ағатын жерді іздейтін арнайы құрылғының көмегімен жабдықты өндірушінің ұсынымдарына сәйкес орындалады. Ағатын жер анықталған кезде эндоскоп дезинфекциялауға жатады және жөндеуге тапсырылады.

Эндоскопты және оның құрал-саймандарын алдын ала тазарту эпидемияға қарсы қауіпсіздік шараларын сақтай отырып, жүргізілуі тиіс.

2. Соңғы тазарту.

Жарық көзінен және сорғыдан ажыратылған эндоскопты одан әрі өңдеуді жүргізілетін жеке үй-жайға ауыстырады. Осы жерде жуу және дезинфекциялау ерітінділері бар ыдыстар мен жуу-дезинфекциялау жабдығы болады. Осы бөлмеде кемінде үш раковина болуы тиіс: олардың біреуін персоналдың қолын жууға бөлу және оны басқа мақсатта пайдаланбау керек. Жұмыс істейтін персоналдың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін үй-жай желдеткішпен (жақсысы сорып-шығаратын) жаракталуы тиіс. Бұл әсіресе, егер эндоскоптарды өңдеу кезінде құрамында альдегидтер (атап айтқанда глутарлы) бар және олардың булануы салдарынан тыныс алу жолдарына айқын әсер ететін құралдарды пайдаланған болса, өзекті болады.

Соңғы тазартуды және өңдеудің кейінгі кезеңдерін орындау кезінде медицина қызметкері су өткізбейтін халат немесе алжапқыш, зақымдалмаған қолғаптар, бетперде, көзілдірік немесе қалқанша киеді.

Эндоскопты жуу ерітіндісіне батыру алдында эндоскоптан барлық алмалы-салмалы бөлшектер мен элементтер (клапандар, бітеуіштер және басқалар) ажыратылады және оларды жуу құралының ерітіндісіне батырады, жуу ерітіндісіне батырып қояды және арнайы немесе жұмсақ щеткалармен тазалайды.

Толық тазартуды орындау үшін эндоскопты жуу ерітіндісіне толық батыру қажет. Ерітіндіге батыруға жатпайтын эндоскоптарды айналыстан алып тастау

керек: бұл үлгілер барабар өңдеу жүргізуге мүмкіндік бермейді және пациенттерге инфекция жұқтыру тәуекелін тудырады.

Эндоскоп жуу ерітіндісіне батырылғаннан кейін оның сыртқы беттерін сулықтың көмегімен мұқият тазалайды. Содан кейін каналдың диаметріне дәл сәйкес келетін (эндоскоптың құрамына кіретін) арнайы щеткалардың көмегімен каналдардың ластануын кетіреді. Бұл ретте щеткаларды басқару блогында орналасқан каналдардың кіру жолына енгізеді және бір қозғалыспен каналдың барлық ұзындығы бойымен жүргізеді. Каналдың қарама-қарсы ұшынан көрінген кезде щетканы мұқият тазалайды және тек тазартып болғаннан кейін ғана щетка каналдан шығарылады. Каналды тазарту каналдың шығу жолынан көрінетін щетка таза болғанға дейін жалғасады. Бұдан әрі каналдарды толтыру үшін адаптерлерді (тазалауға арналған адаптерлерді) каналға жалғайды және толық батырылған эндоскоптың каналдары арқылы каналдар ластанудан жуылғанға дейін жуу ерітіндісін өткізеді.

Щеткалар жуу құралының сол ерітіндісінде тазартуға жатады.

Соңғы тазарту кезеңі дұрысында стерильдеу алдындағы тазартуға ұқсас және осы мақсатта рұқсат етілген құралдарды пайдалану болжанады. Оны орындаудың мұқияттылығы жоғары деңгейдегі кейінгі дезинфекцияның тиімділігінің кепілі болып табылады.

3. Стерильдеу алдындағы тазарту.

Эндоскоптар мен олардың құрал-саймандары стерильдеу алдында (соңғы тазарту бөлімінде көрсетілгендей) қолмен немесе белгіленген тәртіппен қолдануға рұқсат етілген қондырғыларды, жуғыш машиналарды пайдалана отырып тазартуға жатуы мүмкін. Ыдыстарға эндоскопты және тескіш-кескіш құрал-саймандарды бір мезгілде батыру ұсынылмайды, себебі бұл эндоскоптың жұмыс бөлігін зақымдауды болдыруы мүмкін.

Ферментативті жуу құралдарын пайдалану эндоскоптарды тазартудың жоғары сапасын қамтамасыз етеді. Ферменттер ластануды, оның ішінде кепкен және бекітілген ластануды белсенді түрде ыдыратады, сондай-ақ биоқабыршақты (эндоскоптар каналдарында дамиды және сыртқы әсерлерге өте төзімді микроағзалар колонияларын) жояды. Ферменттерді пайдалану щеткалармен механикалық тазартуды айтарлықтай жеңілдетеді, ал қол жетуі қиын аймақтарда оны алмастырады. Ферментативті жуу құралының ерітінділерін қолдану алдында тікелей дайындау және бір рет пайдалану керек. Бұл олардың ең жоғары белсенділігін қамтамасыз етеді.

Тазарту кезеңі эндоскоптың сыртқы бетін, каналдарын және алмалы-салмалы элементтерін ауыз сумен жуумен аяқталады. Бұл рәсімнің мақсаты – дезинфекциялау ерітіндісінің ластануын және оның тиімділігінің төмендеуін болдырмау үшін эндоскоп пен оның каналдарынан жуу құралының қалдықтарын

толығымен шығару. Эндоскопты және алмалы-салмалы элементтерді жуу ыдыстарда да сол сияқты ағынды судың астында жүргізілуі мүмкін. Осы рәсім жүргізілетін раковина медицина персоналының қол жууы немесе дезинфекцияланған эндоскоптарды жуу үшін пайдаланылмауы тиіс.

Эндоскопты дистилденген сумен жуу аяқталғаннан кейін аспаптың барлық каналдарына (шприцтің немесе арнайы құрылғының көмегімен) қысыммен ауа үрлейді, ал эндоскоптың сыртқы бетін сулықпен құрғатады. Суды кетіру дезинфекциялау құралының сұйытылуын болдырмау үшін қажет.

Эндоскоптарды тазарту алгоритмі:

1) басқару блогынан шеткі ұшына қарай қозғала отырып, эндоскоптың енгізетін бөлігін және басқару блогын сүрту;

2) "су/ауа" каналын сумен жуу, содан кейін 10 секунд ішінде ауамен үрлеу;

3) биопсиялық/аспирациялық каналдар арқылы дезинфекциялау құралын аспирациялау;

4) барлық клапандарды ағытып алу және оларды бөлек тазарту;

5) арнайы щетканы пайдалана отырып, шығу жолын, биопсиялық/аспирациялық каналдың шығу жолын тазарту. Содан кейін эндоскоптың шеткі ұшын абайлап тазарту;

6) каналдарды тазарту үшін щетканы мыналар:

енгізілетін бөліктің биопсиялық шығу жолы,

аспирациялық шығу жолы және одан әрі әрбір енгізу алдында жалғастырғыш кәбіл (щетканы тазарту) арқылы өткізу.

Эндоскоптарды жуу алгоритмі:

1) ыдысқа эндоскопты батыру және каналдарды (каналдық суландырғыштың (С-3) немесе оған ұқсас құралдардың көмегімен) жуу:

жуу ерітіндісімен, содан кейін

дистилденген сумен жуу.

2) барлық каналдардан қалған сұйықтықты шығару, "су-ауа" каналдары арқылы ауа үрлеу

3) аспирациялық, биопсиялық/аспирациялық каналдар арқылы ауаны аспирациялау. Жуғыш машинаны пайдалану ұсынылады.

4. Жоғары деңгейдегі дезинфекция.

Эндоскопты ерітіндіге батыру алдында қолданылатын дезинфекциялық ерітіндінің пайдалануға жарамдылығына (ерітіндінің дайындалған күнін, сыртқы түрін тексеру) көзбен қарап көз жеткізу қажет. Ластанған, түсі мен мөлдірлігін өзгерткен ерітінділер пайдалануға жатпайды. Дезинфекциялау ерітіндісіндегі әсер ететін заттың шоғырлануын бақылау және ол жоғары деңгейдегі дезинфекцияны жүргізу үшін жеткілікті екендігіне көз жеткізген орынды. Бұл ретте әдістемелік нұсқауларда көрсетілген химиялық әдістер, экспресс-бақылау

үшін әзірленген индикаторлық тестілер пайдаланылуы мүмкін. Егер бақылау нәтижелері әсер ететін заттың шоғырлануының төмендегені туралы куәландырса, ерітінді одан әрі пайдалануға жатпайды және көп рет пайдаланудың рұқсат етілген көлемі өткенге дейін төгілуі тиіс.

Тазартылған және кептірілген эндоскоп пен алмалы-салмалы бөлшектер (эндоскопқа жалғамастан) дезинфекциялау құралының ерітіндісіне оның барлық элементтерін толығымен жауып тұратындай етіп батырады. Эндоскоптың ең шығынқы бөлшегінің үстіндегі дезинфекциялау ерітіндісінің қалыңдық қабаты 1 см кем болмауы тиіс. Адаптерді пайдалана отырып, барлық каналдарды дезинфекциялау құралымен толтырады. Егер каналдардан ауа көпіршіктерінің пайда болуы тоқтаса, ерітіндіні айдауды тоқтатуға болады. Жоғары деңгейдегі дезинфекция уақытын каналдарды толтыру аяқталуы бойынша есептейді.

Жоғары деңгейдегі дезинфекция нақты дезинфекциялау құралын қолдану жөніндегі әдістемелік нұсқауларда көрсетілген режимдерге сәйкес жүргізіледі. Дыбыстық сигналы бар таймерді пайдалану экспозициялық ұстауды бақылауды жеңілдетеді.

Жоғары деңгейдегі дезинфекция үшін спороцидті әсері бар және эндоскопиялық жабдықты өңдеуге рұқсат етілген құралдар қолданылады. Химиялық ерітінділермен стерильдеу режимімен салыстырғанда жоғары деңгейдегі дезинфекция кезінде тек экспозициялық ұстау уақыты ғана қысқартылады. Ерітіндінің шоғырлануы, оның температурасы және басқа да параметрлер ерітінді стерильдеу үшін пайдаланылатын жағдайдағыдай болып қалады. Жоғары деңгейдегі дезинфекция, сондай-ақ химиялық стерильдеу үшін ерітіндіде концентраттарды емес, дайын ерітінділер түрінде шығарылатын құралдарды пайдаланған артығырақ. Бұл қажетті шоғырланудағы ерітіндіні дайындау кезінде өз кезегінде тиімсіз өңдеуге әкеп соқтыратын қателіктер мен сәйкессіздіктерді болдырмауға көмектеседі.

Эндоскоптарды дезинфекциялау жүргізілетін ерітінділері бар ыдыстардың тығыз жабылатын қақпағы болуы және эндоскопты батырғаннан кейін және каналдар толтырылғаннан кейін дереу жабылуы тиіс. Өңдеу рәсімдерінің арасында сол сияқты ыдыстар дезинфекциялау ерітіндісінің булануы мен ластануын болдырмау үшін қақпақтармен жабылуы тиіс.

Глутарлы альдегид негізіндегі құралдар жоғары деңгейдегі дезинфекция үшін неғұрлым кеңінен қолданылады. Эндоскоптарды ыдысқа батыру арқылы қолмен өңдеуді орындау кезінде құрамында глутарлы альдегид бар құралдың температурасы бөлме температурасындай ($20-25^{\circ}\text{C}$) болуы тиіс. Оны қыздыру кезінде альдегидтің ауаға көп мөлшерде бөлінуі болады, бұл адамның ағзасына кері әсер етеді. Қазіргі уақытта жоғары деңгейдегі дезинфекция үшін әсер ететін

басқа заттардың, мысалы орто-фталды альдегид және сірке су қышқылы негізіндегі дезинфекциялау құралдары әзірленеді және қолданылады. Орто-фталды альдегидтің глутарлы альдегидпен салыстырғанда айтырлықтай ықтимал басымдығы болады. Ол рН кең диапазонында өте тұрақты, микробтық белсенділігі өте жоғары ғана емес, сонымен қатар көзге және мұрын жолдарына тітіркендіргіш әсер етпейді. Бұдан басқа, орто-фталды альдегид қолдану алдында белсендіруді қажет етпейді.

Экспозициялық ұстау аяқталуы бойынша эндоскоптың барлық беттері мен каналдары және алмалы-салмалы элементтер дезинфекциялау құралының барлық іздерін кетіру үшін сумен мұқият жуылады. Бронхоскоптар дистилденген сумен жуылады. Гастродуоденоскоптарды, ларингоскоптарды, колоноскоптарды және ректоскоптарды ауыз сумен, оның ішінде микробиологиялық көрсеткіштері бойынша ауыз суға сәйкес келетін болса, құбыр суымен жууға болады. Жоғары деңгейдегі дезинфекциядан кейін эндоскоптарды жуу үшін пайдаланылатын судың сапасын микробиологиялық бақылау жүйелі жүргізілуі тиіс.

Эндоскопты жуғаннан кейін барлық каналдарға қысыммен ауа жіберу арқылы олардан суды шығарады. Жақсылап кептіру және микроағзалардың көбеюінің алдын алу үшін каналдарды 70⁰-тық спиртпен жуады. Спиртпен өңдеу дезинфекциялауды алмастырмайды, тек ылғалды толық кетіруге мүмкіндік береді. Эндоскоптың сыртқы беті мен алмалы-салмалы элементтер таза сүлгілердің немесе дәке сулықтардың көмегімен кептіріледі. Егер эндоскоп жуық арада 3 және одан көп сағат ішінде пайдаланылмаса, каналдарды спиртпен жуу және ылғалды толық кетіру ерекше маңызды.

Тазарту және дезинфекциялау кезінде пайдаланылатын керек-жарақтарды (щеткаларды, жалғастырғыштарды, ерітінділерге арналған ыдыстарды) өңдеудің дұрыстығы эндоскоптардың деконтаминациясының тиімділігіне айтарлықтай әсер ету мүмкіндігін ескеруі қажет. Каналдарға және алмалы-салмалы элементтерге арналған щеткаларды әрбір пайдаланғаннан кейін тазарту және дезинфекциялау керек. Бұл үшін эндоскоптарға пайдаланылған құралдарды пайдалануға болады. Жуу және дезинфекциялау құралдарының жұмыс ерітінділері бар ыдыстар да сол сияқты жаңа ерітіндімен толтыру алдында өңделуге жатады.

Дезинфекциялаудан кейін эндоскоптарды жууға арналған суы бар ыдыстарға ерекше назар аудару керек, себебі олар пациенттің инфекция жұқтыруына әкеп соқтыратын микроағзалармен ластануы мүмкін. Бұл ыдыстар (жұмыс ауысымы аяқталуы бойынша) дезинфекциялауға жүйелі түрде жатуы тиіс.

Эндоскоптың каналдарын жуу және дезинфекциялау ерітінділермен, сондай-ақ сумен толтыруды жеңілдету үшін эндоскоптарға қоса берілетін арнайы

құрылғыларды пайдалану керек. Егер осы мақсат үшін шприц пайдаланылса, онда ол эндоскоппен бір мезгілде өңдеудің барлық кезеңінен өтуі тиіс. Егер осы шприц эндоскоппен бір мезгілде дезинфекциялау құралының ерітіндісіне батырылмаған болса, жоғары деңгейдегі дезинфекциядан кейін эндоскопты соңғы жуу үшін каналдарын жуу ерітіндісімен және сумен толтыру үшін сол бір шприцті қолдануға болмайды. Бұл эндоскоптың ластануына және кейіннен пациенттің инфекция жұқтыруына алып келеді.

5. Стерильдеу

Стерильді эндоскопиялық манипуляциялар кезінде пайдаланылатын құрал-саймандарды өңдеу кезеңдері жоғары деңгейдегі дезинфекция кезіндегідей сақталады, бірақ соңғы тазартудың орнына стерильдеу алдындағы тазарту жүргізіледі.

Эндоскопиялық аппаратураны стерильдеу құралдары мен әдістерін таңдау кезінде эндоскоптар мен құрал-саймандарды өндіретін компанияның ұсынымдарын назарға алу керек. Бұл жабдықтың сақталуын қамтамасыз етеді. Өртүрлі үлгілер мен маркалардағы эндоскоптарды өңдеу технологиясының кейбір ерекшеліктері болуы мүмкін, бірақ жоғарыда көрсетілген кезеңдердің жүйелілігін сақтау және олардың әрқайсысын кез келген эндоскоптар үшін орындау міндетті.

Егер құрал-саймандар жоғары температурада өңдеуге төзімді болса, онда стерильдеу алдындағы тазарту, кейіннен ағынды және дистилденген сумен жуу, кептіру және тиісті қаптамалаудан кейін оларды булау әдісімен стерильдейді, содан кейін хирургиялық құрал-саймандар сияқты сақтайды.

Эндоскопия кезінде қолданылатын эндоскоптар мен құрал-саймандар автоклавтауға жатпайтын жағдайларда, олар төменгі температурада стерильденеді. Бұл үшін белгіленген тәртіппен қолдануға рұқсат етілген химиялық құралдардың ерітінділері, газдық әдіс және төменгі температуралы плазма қолданылуы мүмкін.

Эндоскопиялық жабдықты химиялық құралдардың ерітінділерімен сапалы стерильдеу үшін нақты препараттарды қолдану жөніндегі әдістемелік нұсқаулармен регламенттелген өңдеу режимдерін қатаң сақтау керек.

Химиялық құралдардың ерітінділерімен стерильдеу жүргізу кезінде эндоскоптарды, клапандарды, бітеуіштерді, құрал-саймандарды, щеткаларды ерітіндіге толық батырады. Эндоскоптың қаптамасы бетіндегі ауа көпіршіктерін стерильді сулықпен шығарады. Эндоскоптың барлық каналдарын ауа тығындарын болдырмай, ерітіндімен мәжбүрлеп (стерильді шприц немесе басқа да керек-жарақтардың көмегімен) толтырады.

Эндоскоптар мен олардың құрал-саймандарын химиялық құралдар ерітінділерінің көмегімен стерильдеуді стерильді эмальданған (эмальын

зақымдамай) немесе жабылатын қақпақтары бар пластмассалы ыдыстарда жүргізу керек.

Ерітінділермен стерильдеуді жүргізу кезінде барлық манипуляцияларды асептикалық жағдайларда жүзеге асыру керек. Стерильдеу үшін және стерильді бұйымдарды құралдардың қалдықтарынан жуу кезінде пайдаланылатын ыдыстарды булау әдісімен алдын ала стерильдейді. Жууға арналған суды булау әдісімен стерильдейді. Бұйымдарды ерітіндіден алу үшін стерильді корнцангтар, пинцеттер, каналдардан стерильдеу ерітіндісі мен суды шығару үшін стерильді шприцтер пайдаланылады. Персонал стерильді қолғаптармен жұмыс істейді.

Құрал-саймандарды орамада төменгі температурада стерильдеуге болады, ол бұйымдардың стерильділігін (сақтау мерзімі орамаға байланысты) ұзақ уақыт сақтауға мүмкіндік береді. Бұл үшін сутегі асқын тотығының төменгі температурадағы плазмасымен немесе этиленнің газ тәріздес тотығымен стерильдеуге арналған арнайы технологиялар мен жабдық пайданылуы мүмкін. Газдық стерильдеу 1-2 сағат бойы 20-25⁰С температурада және 70 % жуық ылғалдылықта формалин буында зарарсыздандыру жүргізілетін арнайы камерада жүргізіледі. Бактерияның споралары 48 сағатқа дейінгі экспозиция кезінде жойылады. Стерильдеу алдындағы тазартудан кейін кептірілген құрал-саймандарды қағаз пакеттерге орайды және мұқият тұмшалайды. Құрал-саймандарды 150 мг/дм³ дозада этиль спиртіндегі формальдегид ерітіндісінің буымен стерильдеу осы қосымшаға 9-тармақта көрсетілген әдістемеге сәйкес дайындалған этиль спиртіндегі формальдегидтің дайын ерітіндісімен жүргізіледі. Стерильдеуге ұстау аяқталуы бойынша формальдегидтің қалдығын аммиактың 23 %-дық сулы ерітіндісімен бейтараптандырады. Параформалинді камералар металл керек-жарақтарды өңдеу кезінде тиімді. Формальдегидтің аппараттардың поликомпозитті қабықшаларымен, эндоскоптарды дайындау кезінде қолданылатын синтетикалық шайырлармен ұзақ уақыт жанасуы кезінде олардың құрылымы өзгереді, бұл олардың кейіннен бұзылуына алып келеді. Фиброэндоскоптар мен құрал-жабдықтарды газдық стерильдеудің неғұрлым тиімді тәсілі этилен тотығын пайдалану болып табылады. Этилен оксидімен стерильдеу 38-60⁰С температурада, атмосфераның 25-50 % ылғалдылығында және газдың 450-670 мг /мл шоғырлануында арнайы тұмшаланған камерада жүргізіледі. 6-10 сағатты алатын экспозиция кезінде вегетацияланатын микроағзалар да, сол сияқты құрал-саймандардың бетіндегі және эндоскоптардың каналдарының саңылауындағы олардың споралары толық ыдырайды. Бірақ

фиброэндоскоптардың құрамына кіретін полимерлердің газ сіңіру және оны ұзақ уақыт ұстау мүмкіндігі бұл әдістің тәжірибеде кеңінен қолданылуын айтарлықтай шектейді.

Автоклавтау – құрал-саймандарды 120-140⁰С температурада және 2 атмосфераға дейінгі қысымда 30-40 минут бойы стерильдеуді қамтамасыз ететін тәсіл. Бұл стерильдеу әдісі кезінде барлық бактериялар, грибоктардың мицелиялары ғана емес, сонымен қатар микроағзалардың споралары да жойылады. Автоклавтаумен өздерінің технологиялық сипаттамалары бойынша жоғары температураға төзімді құрал-саймандар мен керек-жарақтарды ғана (магнитті экстракторлар, фогрцепттер мен автоклавтауға арналған сабы бар басқа да құрылғылар) өңдеуге болады. Автоклавтауға болатын керек-жарақтардың әдетте арнайы таңбасы және ең жоғары рұқсат етілген температураның индикациясы болады. Өзінің құрамында көп резеңке және полимерлік бөлшектері бар фиброэндоскоптар автоклавтаумен стерильдеуге бейімделмеген.

Ультрадыбыстық стерильдеу – керек-жарақтар мен қосымша эндоскопиялық құрал-саймандарды өңдеудің жоғары тиімді әдісі. Микрокавитацияның көмегімен ультрадыбыстық стерильдеу кезінде 10-40 секунд ішінде форцепттерді, диатермиялық ілмектерді, коагуляторларды сыртқы ластан, қаннан, қатып қалған тіндердің фрагменттерінен тазалап қана қоймай, сонымен қатар стерильділікке қол жеткізуге болады. Бұл тәсіл, әсіресе, ұзақ эндоскопиялық операциялар (полипэктомия, папиллосфинктеротомия және т.б.) үдерісінде жиі пайдаланылатын құрал-саймандарды тез тазарту және стерильдеу үшін пайдалану кезінде тиімді. Фиброэндоскоптарды ультрадыбыспен өңдеу кезінде соңғылары резонанстық тербелістердің әсерінен бұзылады, сондықтан бұл тәсілді күрделі және мұқият пайдаланатын техника үшін қолдануға болмайды.

Салқын химиялық дезинфекциялау (стерильдеу). Құрал-саймандарды, сол сияқты фиброэндоскоптарды өңдеудің бұл тәсілі қазіргі кезде неғұрлым кең таралған. Бұл өңдеудің салыстырмалы қарапайымдылығына, экспозицияның аз мерзіміне (дезинфекциялауды жүргізу үшін 10-20 минут және стерильдеу үшін 10 сағат), әдістің қолжетімділігіне байланысты. Өңдеуді бактериостатикалық және бактерицидті сұйықтықтардың ерітінділеріне эндоскоптарды (аппараттың техникалық ерекшеліктеріне байланысты) ішінара немесе толық батыру арқылы жүргізіледі. Белсенді зат ретінде катионды үстіңгі-белсенді заттар мен органикалық емес буферлі жүйелері бар қоспадағы глютаральдегидтердің немесе калий персульфаттардың ерітінділері неғұрлым жиі пайдаланылады. Дезинфекциялау препараттарын дезактивациялау үшін этанолдың 70 %-дық ерітіндісі қолданылады. Химиялық ерітінділермен және этиленнің газ тәріздес тотығымен салыстырғанда сутек асқын тотығының төменгі температурадағы

плазмасымен стерильдеу циклінің ұзақтығы айтарлықтай қысқа (1 сағатқа жуық), ал процестің өзі персонал мен қоршаған орта үшін қауіпсіз болады.

Эндоскоптарды стерильдеу алгоритмі:

- 1) стерильдеу үшін ерітіндіге эндоскопты батыру;
- 2) стерильдеуге қажетті экспозицияны ұстау;
- 3) эндоскопты ыдысқа батыру және каналдарды стерильді сумен жуу;
- 4) эндоскопты кептіру;
- 5) эндоскоптарды бөзден жасалған стерильді қапқа салу.
6. Сақтау.

Жоғары деңгейдегі дезинфекция немесе стерильдеу аяқталғаннан кейін эндоскоптар эндоскопиялық манипуляциялар жүргізу үшін дереу пайдаланылуы мүмкін. Егер мұндай қажеттілік болмаса, онда олар стерильді мата тыстарда тігінен ілінген күйінде ілгіштерде немесе осы мақсат үшін арнайы жасалған желдетілетін шкафтарда сақталады. Тек осындай күй эндоскоптың каналдарында микроағзалардың өсуі мен көбеюіне жағдай жасайтын ылғалдың жиналуына мүмкіндік бермейді. Сондай-ақ, эндоскоптарды сақтау үшін екі қабатты стерильді жаймаға немесе стерильді жаймалар төселген бикстерге орауға болады. Мұндай күйде олар 3 тәулік бойы сақталады. Эндоскоптың жұмыс бөлігіне зақым келтіретін шектен тыс бұралуы және иілу мүмкіндігі болатындықтан, эндоскопты биксте немесе сөреде жиналған күйде сақтамаған жөн. Қайта ластану тәуекелі болғандықтан, эндоскопты тасымалдауға арналған чемоданда сақтамау керек. Сақтау кезінде алмалы-салмалы элементтер біріктірілмейді және жеке сақталады. Ұзақ (3 тәуліктен астам) сақтаудан кейін эндоскопты қолдану алдында қайта өңдеу (жоғары деңгейдегі дезинфекция немесе стерильдеу) керек.

Эндоскоптарды өңдеу бойынша жұмыстар аяқталғаннан кейін осы мақсаттар үшін рұқсат етілген кез келген жуу дезинфекциялау құралын пайдалана отырып, үй-жайды ылғалды жинау жүргізу, содан кейін үй-жайды желдету, ал персонал қолына гигиеналық өңдеу жүргізуі қажет.

7. Эндоскоптарды соңғы/стерильдеу алдында тазарту сапасын бақылау.

Денсаулық сақтау ұйымдарында өзін-өзі бақылау аптасына 1 реттен сиретпей жүргізіледі, журналға тіркей отырып бөлімшенің аға мейіргері ұйымдастырады. Соңғы стерильдеу алдында тазартудың сапасын бақылау үшін қанның қалдық саны бар болуына азопирамдық сынаманы, жуу құралының сілтілі компоненттерінің қалдық санының бар болуына фенолфтолеинді сынаманы пайдаланады.

Тазалау сапасын тексеруге құрал-саймандық канал және жұмыс бөлігінің иілгіш сыртқы беті жатады. Жұмыс бөлігінің иілгіш сыртқы беті азопирам ерітіндісіне батырылған дәке сулықпен сүртіледі. Құрал-саймандық каналдың "кіру" және "шығу" саңылауларына реактивке батырылған мақта таяқшаларын

аздаған тереңдікте енгізеді және каналда 1 минутқа қалдырады, содан кейін шығарып алады.

Қатты эндоскоптар мен функционалды каналдары жоқ құрал-саймандардың тазалығын жұмыс бөлігін реактивке батырылған дәке сулықпен сүртіп немесе тамшуырдың көмегімен реактивтің 3-4 тамшысын жұмыс бетіне тамызу арқылы тексереді.

Функционалдық каналдары бар құрал-саймандардың тазалығы сапасын тексеруді реактив бар түтікке құрал-сайманның жұмыс бөлігін батыру, каналға шприцтің көмегімен 0.5-1,0 мл реактивті енгізу және оны дәке сулыққа немесе мақта тампонына сығу арқылы жүргізіледі.

Қанға немесе жуу құралдарының сілтілі компоненттерінің қалдық санына реактиві бар оң сынама болған жағдайда, бақылаудағы бұйымдар теріс нәтиже алғанға дейін қайта өңдеуге жатады.

8. Эндоскоптарды жоғары деңгейдегі дезинфекция және стерильдеу сапасын бақылау.

Денсаулық сақтау ұйымдарының бактериологиялық зертханасы бақылауды айына бір рет жүргізеді. Мұндай зертханалар болмаған жағдайда, бақылауды зерттеудің осы түрлері үшін аккредиттелген кез келген басқа зертханалар жүзеге асыруы мүмкін. Бір уақытта жоғары деңгейдегі дезинфекцияға жатқызылған немесе бір әдіспен стерильденген эндоскоптардың 1 % -ы (бірақ әр атаудың кемінде 1 эндоскопы) бақылауға жатады.

Құрал-саймандарды жоғары деңгейдегі дезинфекция және химиялық (ерітінділермен немесе газдық) әдіспен стерильдеу сапасын бақылау құрал-саймандарды жуғаннан немесе бейтараптандыру үдерісі аяқталғаннан кейін жүргізіледі.

Құрал-саймандарды жоғары деңгейдегі дезинфекция және стерильдеу сапасын бақылау үшін сынамаларды жинау асептика қағидаларын сақтай отырып, шайынды алу әдісімен жүргізіледі. Ішкі каналдары бар құрал-саймандарды жұмыс бөлігі жағымен стерильді суы немесе изотонды ерітіндісі бар түтікке салады және стерильді шприцтің көмегімен каналды стерильді ерітіндімен 4-5 рет жуады. Эндоскоптар мен құрал-саймандардың сыртқы жұмыс бетінен шайынды натрий хлоридінің 0,9 %-дық ерітіндісімен немесе стерильді сумен ылғалданған стерильді дәке сулықтармен алынады. Әрбір сулықты қоректік ортасы бар жеке түтікке салады.

Жоғары деңгейдегі дезинфекция және стерильдеу ішек таяқшасының тобы бактерияларының, алтын түстес стафилококк, көк ірінді таяқша, Кандида тұқымдас грибоктар мен басқа да шартты-патогенді және патогенді

микроағзалардың өсуі болмаған кезде тиімді деп саналады. Микроазалардың өсуі болған кезде, жоғары деңгейдегі дезинфекция мен стерильдеу қанағаттанғысыз деп саналады және дезинфекциялау мен стерильдеу қайталанатын.

Микрофлораға сынамаларды мынадай жерлерден алған орынды:

- 1) эндоскоптың енгізілетін бөлігі;
 - 2) биопсиялық қысқаштар, басқа да құрал-саймандар;
 - 3) ерін тіреуіш;
 - 4) сору клапандары, "су-ауа";
 - 5) биопсиялық канал;
 - 6) эндоскоптың оптикалық бөлігі;
 - 7) жоғары деңгейдегі дезинфекциядан және стерильдеуден кейін жууға арналған ыдыс;
 - 8) кіші жұмыс үстелі;
 - 9) шаю ерітінділеріне арналған ыдыс;
 - 10) медицина қызметкерінің қолғабы;
 - 11) стерильді жаймалар, халаттар, сулықтар;
 - 12) персоналдың антисептикалық өңдеуден кейінгі қолы.
9. Этил спиртінде формальдегид ерітіндісін дайындау.

Этил спиртінде формальдегид ерітіндісін дайындау үшін параформ мен ректификат этил спирті пайдаланылады.

1 кг ($1,25 \text{ дм}^3$) ерітіндіні дайындау үшін техникалық таразыға (10 мг дейінгі дәлдікте) 400 г параформды және 600 г этил спиртін (760 см^3) өлшейді. Апараформ бөлігін шлиф бар колбаға салады және этил спиртін құяды. Колбаны кері тоңазытқышпен жалғайды және ішіндегіні параформ толық ерігенге дейін (5-6 сағат) қайнатады. Дайындалған ерітіндіні сүзгіден өткізеді және талдау жасайды.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына
11-қосымша

Кеміргіштердің санын есепке алу

1. Кеміргіштерді есепке алу олардың көбеюі кезеңінде – наурыз-сәуір және қазан-қараша айларында, саны артқан кезде ашық стациялардан шығып құрылыстарға кіруіне дейін, егеуқұйрықтар мен тышқандар популяцияларының жағдайын бағалау үшін жылына екі рет жүргізіледі.

Есепке алу екі сатыда жүргізіледі. Кеміргіштердің құрылыстарда болу қарқындылығын алдын ала бірінші бағалау үшін есепке алуға есепке алу жүргізу кезінде кеміргіштер болған барлық құрылыстар кіреді.

2. Бірінші сатыда кеміргіштердің болу қарқындылығын алғашқы бағалау үшін алдымен ғимараттарға қойылған ұннан жасалған жемді немесе талькті қолданады. Егер жем аз болса, жаңа кіші алаңдар қояды. Оларды ауданы 1000 м² болатын ғимараттарда қабырғалардың бойымен әр 4-5 метр сайын, ауданы үлкендеу ғимараттарда сиректеу, әр 8-10 метр сайын қояды.

Кіші алаңдарды ғимараттардың барлық ауданы бойынша емес, кеміргіштердің болуы мүмкін үй-жайда: жертөлелерде, жер астында, қоймаларда, қосалқы бөлмелерде, ас блоктарында, бірінші және екінші қабаттардағы пәтерлерде, қара егеуқұйрықты есепке алу жағдайында шатыр астындағы бөлмелерде қояды.

Кеміргіштердің болу қарқындылығын олар жүріп өткен барлық кіші алаңдар санын іздер табылған ғимараттардың жалпы ауданына бөлу арқылы анықтап, келесі шкала бойынша бағалайды:

Кеміргіштердің ғимараттардың 1000 шаршы м-де болуы		
Көп	Орташа	Аз
5,0-ден жоғары	5,0-1,0	1,0-ден кем

Мысал:

17 кіші алаң

$X = \frac{10,0}{17} = 1,7$ (орташа)

10,0 мың м²

3. Есепке алудың екінші сатысын кіші алаңдарды есептеу кезінде іздер табылған барлық үй-жайда қақпандардың көмегімен жүргізеді. Егеуқұйрықтар жүретін үй-жайға әр 20 м²-ге бір қақпан қояды. Тышқандар жүретін үй-жайға әр 10 м²-ге 1 қақпан қояды. Кеміргіштердің іздері табылмаған үй-жайға қақпандарды қоймайды. Үш күн қатарынан барлық қақпандарды күніне бір рет тексереді, ұсталған кеміргіштерді жинайды, жемді (өсімдік майы қосылған нанды) ауыстырады. Кеміргіштердің әр түрінің санын былай жеке анықтайды: кеміргіштердің бір түрінің жалпы санын олар ұсталған ғимараттардың қосынды ауданына бөледі.

Әр түрдің санын мынадай шкала бойынша бағалайды:

Ғимараттардың 1000 шаршы м-де ұсталған кеміргіштер		
Көп	Орташа	аз
1,0-ден жоғары	1,0-0,5	0,5-ден кем

Мысалдар:

5 сұр егеуқұйрық

$X_1 = \frac{1000 \text{ шаршы м-де } 0,8 \text{ сұр егеуқұйрық}}{6,1 \text{ мың шаршы м (орташа)}}$

9 үй егеуқұйрығы

$X_2 = \frac{1000 \text{ шаршы м-де } 0,6 \text{ үй егеуқұйрығы}}{14,6 \text{ мың шаршы м (орташа)}}$

4. Ашық стацияларда есепке алуды кеміргіштердің ғимараттарға кіруіне дейін егеуқұйрықтардың, тышқандардың, басқа түрлердің құрылыстан тыс популяциясын анықтау және олардың сырттан келуінен қорғау шараларын қабылдау үшін жүргізеді. Есепке алуды жүргізгенге дейін ашық аумақ учаскелерін визуалды түрде тексереді және егеуқұйрықтар мен тышқандарға бөлек арналған қақпандарды сызық бойынша қоятын жерлерді белгілейді.

5. Есепке алу орындарының санын тексерілуі мүмкін ашық аумақтың әр 5 га-сына бір тәулікке 100 қақпан келетіндей (жүз қақпан-тәулікпен) анықтайды. Ауданға бөлінбейтін елді мекенде немесе ірі қаланың әр ауданында есепке алуды екі-үш жерде (200-300 қақпан-тәулікпен) жүргізеді.

Қақпандарды сызық бойымен бір-бірінен 5 м арақашықтықта, күннің екінші жартысында немесе кешке қояды. Оларды таңертең ерте алып, тексереді. Бірінші және екінші есепке алу тәуліктерінде таңертең тексеру арқылы 50 қақпанды 2 тәулікке қоюға болады. Бірінші тексеруден кейін нан жемін жаңасына ауыстырады.

6. Кеміргіштердің әр түрінің санын (ұсталу пайызын) төмендегідей формуламен анықтайды:

Барлық ұсталған кеміргіштер x 100

$X = \frac{\text{Барлық ұсталған кеміргіштер} \times 100}{\text{Барлық қақпан-тәулік}}$

Барлық қақпан-тәулік

Мысал:

8 сұр егеуқұйрық x 100 800

$X = \frac{800}{150 \text{ қақпан-тәулікте}} = 2,7 \text{ сұр егеуқұйрық}$
 $= 300 \text{ егеуқұйрық}$

7. Алынған нәтижелерді алдыңғы есепке алу деректерімен салыстыру белгілі түрдің азаюын немесе көбеюін анықтауға мүмкіндік береді.

"Дезинфекция, дезинсекция мен дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларына

12-қосымша

Дезинфекция, дезинсекция мен дератизация құралдарын мен препараттарын өндіру, көтерме сату немесе оларды пайдаланумен байланысты қызмет көрсетуші жеке және заңды тұлғалар үшін үй-жайлардың көлемі

Үй-жайлардың көлемі (кв.м.)					
		Дезинфекция, дезинсекция және дератизация қызмет көрсетуші ұйымдар		Дезинфекция, дезинсекция және дератизация құралдарға арналған көтерме қоймалар	
		100 кг дейін	100 кг артық	100 кг дейін	100 кг артық
1	Экспедициялық – қабылдау	12 кем емес	18 кем емес	12 кем емес	24 кем емес
2	Сақтау үшін арналған қойма үй-жайлар:	12 кем емес	18 кем емес	20 кем емес	24 кем емес
	Қышқылдар үшін	12 кем емес	18 кем емес	20 кем емес	24 кем емес
	Сілті үшін	12 кем емес	18 кем емес	20 кем емес	24 кем емес
	Спиртты-эфирлық құралдар үшін	12 кем емес	18 кем емес	20 кем емес	24 кем емес
	Дезинфекция құралдар үшін	12 кем емес	18 кем емес	20 кем емес	24 кем емес
	Дезинсекция құралдар үшін	14 кем емес	18 кем емес	14 кем емес	24 кем емес
	Дератизация құралдар үшін	14 кем емес	18 кем емес	14 кем емес	24 кем емес
3	Ұлы қармақ жемдерді дайындау үшін зертханалар	12 кем емес			
4	Қызмет-тұрмыстық үй-жайлар	12 кем емес		12 кем емес	
5	Жинау инвентарьды сақтау үшін үй-жай	4 кем емес		4 кем емес	